STEPP

MAGAZINE VOOR
PRODUCTIONELE,
ONTWERPENDE
EN TECHNISCHE KRACHTEN
VAN DE BREDE
CULTURELE SECTOR

40
Juni 2021 | 15 €
jaargang 10

40 JAAR STEPP

JUNI 2021

Ook een hart voor de sector?
word dan nu STEPP partner!

Wist je dat STEPP heel wat werk achter de schermen doet?
Zo waren we het voorbije jaar actief betrokken bij het COVEXIT plan, de hervorming van het kunstenaarsstatuut, zaten we mee aan tafel bij de SARC, PMSE, ...

STEPP zet zich in voor de professionalisering van de sector met de steun van onze partners.
Wil jij zelf ook mee verantwoordelijk zijn voor een betere sector?
Dat kan! Een STEPP partner is veel meer dan een adverteerder, het is een bedrijf met een hart voor de sector die mee zijn schouders zet onder talrijke projecten, voor het behoud en de groei van de sector.

BENIEUWD?
Stuur een mailtje naar info@stepp.be!
We geven je graag de nodige uitleg en wie weet staat jouw advertentie binnenkort op deze plek.

Editoriaal

Beste STEPP-leden,

Feest ! Het klinkt behoorlijk onwennig om deze tijden het woord in de mond te nemen. En toch. 40 jaar werk 'op de barricaden', door een grote schare elkaar-vindende neuroten met een plan. Een plan, tot professionalisering van de brede culturele sector in al zijn facetten. Een plan, om in een kluwen van wetten, decreten, statuten en collega-organisaties overzicht te scheppen en de boom in het podiumtechnische bos in het juiste licht te zetten. Een plan, om op het juiste moment de juiste topics op tafel te leggen wanneer er lacunes zaten of zaken aan een update toe waren in diezelfde wetten, decreten en statuten. Een plan, om tot een degelijke erkenning en statuut te komen. Een plan, om na lange werkdagen, er nog niet genoeg van te hebben en ook nog de laatste uurtjes van het etmaal gevuld te krijgen met van 't zelfde. Een plan, om nieuwe technieken mee te helpen verspreiden zodoende de werkomstandigheden op elke vloer te verbeteren. Een plan, tot vervlechting buiten de muur van het eigen huis. Een plan, om ondersteuning te bieden bij het telkens weer in praktijk mogelijk maken wat in theorie niet kan. Een plan, tot het smeden van internationale banden. En nu, een plan om weer voluit aan het werk te kunnen. Alleen heet het 'plan' dan tegenwoordig 'protocol'.
Lees er de eerste statuten op na, en je zal merken dat 'het plan' al 40 jaar hetzelfde is. Voeg daaraan een STEPP-Magazine #40, en alleen al omwille van de symboliek kan uitstel om het thema aan te snijden niet worden geduld.
Eigen lof stinkt, maar voor 1 keer mag het, alleen al omwille van 40 jaar vrijwilligerswerk van de bovenste plank. In een #40 met thema 'Feest !' mag dus ook geen dankwoord ontbreken. Niet dat STEPP-Magazine pretendeert een wetenschappelijke publicatie te zijn waar het dankwoord even obligaat is, maar we proberen wel altijd klaarheid te scheppen waar het internet te duister blijft en/of niet de juiste nuances weergeeft. Op het juiste moment aan de juiste touwtjes trekken van de trekkenwand, alleen al daarom is een steunpunt voor de ontwerpende, productionele en technische krachten van de brede culturele sector broodnodig. Daarom: aan allen die aan dat verhaal hebben meegeschreven, van ver of dichtbij, op de barricaden of achter de schermen, met woord of met daad, mét of zonder groot lawijt en al dan niet versterkt, met tekst of met woord, in de vroege en/of de late uurtjes, ...: DANKJEWEL!
De bloemen, voor één keer niet voor de artiest, houden jullie protocolgewijs van ons te goed. Want de C staat vanaf heden enkel nog voor Cultuur.

Veel leesplezier,
Frankie Goethals, voorzitter
Bert Moerman, ondervoorzitter

3 **Editoriaal**

6 **40 jaar steunpunt: van de eerste stappen naar STEPP**
Jan Decalf

12 **40 jaar voorzitters**
Lies De Backere

18 **Boekenrubriek**
Jan Decalf

20 **OISTAT verenigt theaterexperts, ook in coronatijd**
Paulien Derwort en Maaike Westinga

24 **Portfolio**
40 jaar steunpunt

36 **De geschiedenis van de draadloze microfoon**
Werkgroep pmse.be

43 **Welk huis bouwen we op de fundamenten**
Bert Moerman

45 **Productnieuws**

46 **Agenda**

47 **Bedrijfspartners**

48 **Bedrijfsleden**

49 **Groepsleden**

50 **Colofon**

© André Soupart →

40 JAAR STEUNPUNT: VAN DE EERSTE STAPPEN NAAR STEPP

Jan Decalf

Hoewel erfgoed en duurzaamheid bijzonder belangrijke onderdelen zijn in wat STEPP aanbelangt, moeten we – eerlijk is eerlijk – toch toegeven dat we geen kampioenen zijn in het oplijsten van onze eigen geschiedenis. We toeteren niet zo vaak over wat we verwezenlijkt hebben. Meestal is er geen tijd voor, omdat er alweer gepland wordt over de toekomst.

Het verhaal van deze organisatie vertellen, is dan ook een knip- en plakwerk van jewelste. Het helpt ook niet dat we actief zijn in een caleidoscoop van domeinen. Onderstaande historiek verscheen al eerder in de rand van andere thema's. Als je de evolutie van de organisatie doorneemt, zie je ook hoe bepaalde onderwerpen mee gegroeid zijn tot wat op een Franstalige menukaart 'les incontournables' heet. Achteraf zou je kunnen zeggen dat je het van ver zag aankomen.

Lees het eerste editoriaal van Johan Penson uit STEPP nr1. Je moet geen al te grote aanleg voor paranoia hebben, om te vermoeden dat we er aan gefoefeld hebben. Alles wat de toenmalige voorzitter aanhaalt, is inmiddels uitgekomen of in aanwas.

"Voilà, zover zijn we: de stap van associatie naar steunpunt is gezet! Technici, ontwerpers en scenografen worden vanaf nu omkaderd als nooit te voren. Voor het eerst kan in de sector gesproken worden van een steunpunt voor technieken ontwerp. STEPP eist die plaats op, en zal zijn rol met overtuiging vervullen. Volle kracht vooruit in deze nieuwe en duurzame tijden! Want duurzaam, daar gaan we vanaf nu voor: wij starten in dit nieuwe nummer alvast met duurzaam licht. In september 2003 vroeg Rose Werckx me voor de Raad van bestuur van Bastt. Nee, wilde ik niet - geen tijd weet u wel. (…) In 2009 volgde de nood aan een nieuwe voorzitter. 'Ik doe het' zei ik, 'maar enkel als...' Die voorwaarde werd een stevig mandaat van diezelfde Raad van bestuur om de vereniging te mogen heruitvinden. (…) Natuurlijk behielden we wat goed was, geactualiseerd met hedendaagse middelen. Ik hoop dat dat veranderen nooit meer stopt, dat het steunpunt continu zal evolueren. Onze werkomgeving doet dat ook. Een ondersteunend orgaan moet de evoluties volgen. Moeilijke opdracht, want een vinger aan de polshouden vraagt om inzicht. Maar er zijn goeie mensen aan boord. Kijk even verder in dit magazine: ons bestuur is een dwarsdoorsnede van de brede culturele sector, met lui uit zeer diverse organisaties. Brede culturele sector? Ja, want het moet maar eens gedaan zijn met het traditionele hokjesdenken. Doet het er toe of je een dansvoorstelling, toneelstuk of tentoonstelling ziet? Het gaat allemaal over cultuurspreiding. Evoluties in scenografie gebeuren net zo goed bij performances als binnen de museumsector. Maatstaven voor duurzaamheid zijn voor iedereen van toepassing. We kunnenveel leren van de niet-culturele organisaties. De verschillende CAO's in onze sectoren zijn vandaag een blok aan het been. Ze maken dat mensen op verschillende wijzen gehonoreerd worden - direct resultaat van dat hokjesdenken. Nochtans zet iedereen zich maximaal in voor het publiek. Eerlijk is anders... Door de jaren heen leerden we ook van onze leveranciers. Omgaan met nieuw materiaal vraagt om de juiste begeleiding. In STEPP moeten ideeën en kennis worden uitgewisseld. Over nieuw licht, bijvoorbeeld. Netwerken heet dat! (…) Een aantal aandachtspunten blijven altijd actueel, veiligheid is er daar één van. STEPP wil doen wat niemand hen voordeed: alle relevante interpretaties en risicoanalyses verzamelen en laten interpreteren door de betrokken partijen - wetgever, brandweer, preventie-adviseurs, technici en andere experts. Er is nog aardig wat werk aan de winkel. Laat ons vooral vandaag beginnen. Anders kijken naar licht gaat voor mij samen met nieuwe lichtbronnen. Vele moedigen onder ons zijn kritisch bezig met het ene, of met het andere. We moeten die principes duurzaam bundelen. Het heeft geen zin om de halogeenspot opnieuw uit te vinden, of om er leds in te draaien. Dan blijf je aanmodderen. We moeten ons assortiment spots uitbreiden, en evenzeer ons arsenaal lichtontwerp. Het publiek is bereid anders te kijken naar licht, zij zien immers alleen maar een beeld. Daar moeten we voluit voor gaan: beelden creëren in plaats van belichten. Beelden zeggen zoveel meer dan woorden. STEPP wil zich inzetten voor nieuwe werkmethodes in een sector die door het harde labeur vaak de kans niet krijgt om te evolueren."

Wat vooraf ging: de historiek van BASTT en STEPP
Op initiatief van Werner De Bondt ondertekenen samen met hem op 20 februari 1981 Eric Antonis, Marc Cammaert, Guido Canfyn, Dré Darden, Jozef Dewever, Luc Dhooghe, Eddy Galle, Guido Snoeck, Ria Verbergt, Jan Verstraeten en Rose Werckx de oprichtingsstatuten van BASTT vzw.

BASTT, voluit Belgische Associatie van Scenografen en TheaterTechnici, wordt opgericht als praktisch en inhoudelijk ondersteuningsinstrument voor al wie in Vlaanderen rond theatervormgeving bedrijvig is, zowel in ontwerp, bij de uitvoering, of als gebruik.

Volgende doelstellingen worden geformuleerd:

- Het bevorderen van een betere verstandhouding zowel nationaal als internationaal, tussen scenografen, theatertechnici en architecten die werken aan de conceptie, de creatie en de realisatie van spektakels.
- Het bevorderen van interdisciplinaire studie van theatertechnische problemen.
- Het bevorderen, steunen en organiseren van initiatieven tot opleiding en vervolmaking van scenografen en theatertechnici.
- Het publiceren, verspreiden en uitwisselen van alle mogelijke informatie in verband met scenografie en theatertechniek.
- Het bevorderen steunen en organiseren van initiatieven tot erkenning van onze beroepen.
- Het uitvoeren van alle verrichtingen die rechtstreeks of onrechtstreeks verband houden met haar doel en haar medewerking verlenen aan gelijkaardige bedrijvigheden.

Al snel groeit BASTT uit tot een begrip binnen het theaterlandschap, met gestaag aanzwellende ledenaantallen. Van in het begin sluit BASTT zich aan bij OISTAT.
Tussen 1981 en 2007 gaat het snel : magazine BASTT-Aktualiteiten, T.T.-gids en BASTT-agenda's verschijnen op geregelde tijdstippen en theatertechnische dagen, inclusief TT-beurs, worden tweejaarlijks ingericht. De basiscursussen theatertechniek in Neerpelt worden vanaf juni 1986 op poten gezet en druk bezocht. De website start met haar eerste pagina's. Op regelmatige ontmoetingen met zusterverenigingen in het

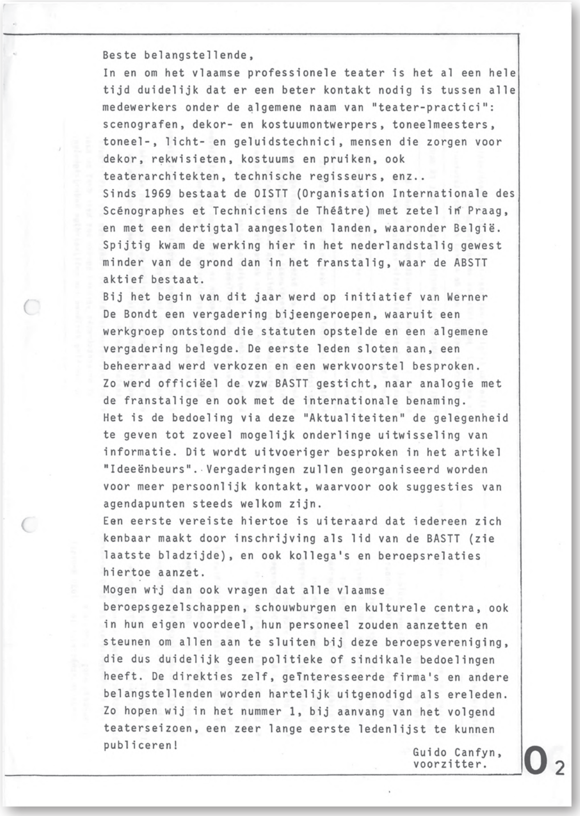

Beste belangstellende,
In en om het vlaamse professionele teater is het al een hele tijd duidelijk dat er een beter kontakt nodig is tussen alle medewerkers onder de algemene naam van "teater-practici": scenografen, dekor- en kostuumontwerpers, toneelmeesters, toneel-, licht- en geluidstechnici, mensen die zorgen voor dekor, rekwisieten, kostuums en pruiken, ook teaterarchitekten, technische regisseurs, enz..
Sinds 1969 bestaat de OISTT (Organisation Internationale des Scénographes et Techniciens de Théâtre) met zetel in Praag, en met een dertigtal aangesloten landen, waaronder België. Spijtig kwam de werking hier in het nederlandstalig gewest minder van de grond dan in het franstalig, waar de ABSTT aktief bestaat.
Bij het begin van dit jaar werd op initiatief van Werner De Bondt een vergadering bijeengeroepen, waaruit een werkgroep ontstond die statuten opstelde en een algemene vergadering belegde. De eerste leden sloten aan, een beheerraad werd verkozen en een werkvoorstel besproken.
Zo werd officiëel de vzw BASTT gesticht, naar analogie met de franstalige en ook met de internationale benaming.
Het is de bedoeling via deze "Aktualiteiten" de gelegenheid te geven tot zoveel mogelijk onderlinge uitwisseling van informatie. Dit wordt uitvoeriger besproken in het artikel "Ideeënbeurs". Vergaderingen zullen georganiseerd worden voor meer persoonlijk kontakt, waarvoor ook suggesties van agendapunten steeds welkom zijn.
Een eerste vereiste hiertoe is uiteraard dat iedereen zich kenbaar maakt door inschrijving als lid van de BASTT (zie laatste bladzijde), en ook kollega's en beroepsrelaties hiertoe aanzet.
Mogen wij dan ook vragen dat alle vlaamse beroepsgezelschappen, schouwburgen en kulturele centra, ook in hun eigen voordeel, hun personeel zouden aanzetten en steunen om allen aan te sluiten bij deze beroepsvereniging, die dus duidelijk geen politieke of sindikale bedoelingen heeft. De direkties zelf, geïnteresseerde firma's en andere belangstellenden worden hartelijk uitgenodigd als ereleden.
Zo hopen wij in het nummer 1, bij aanvang van het volgend teaterseizoen, een zeer lange eerste ledenlijst te kunnen publiceren!

Guido Canfyn,
voorzitter.

0 2

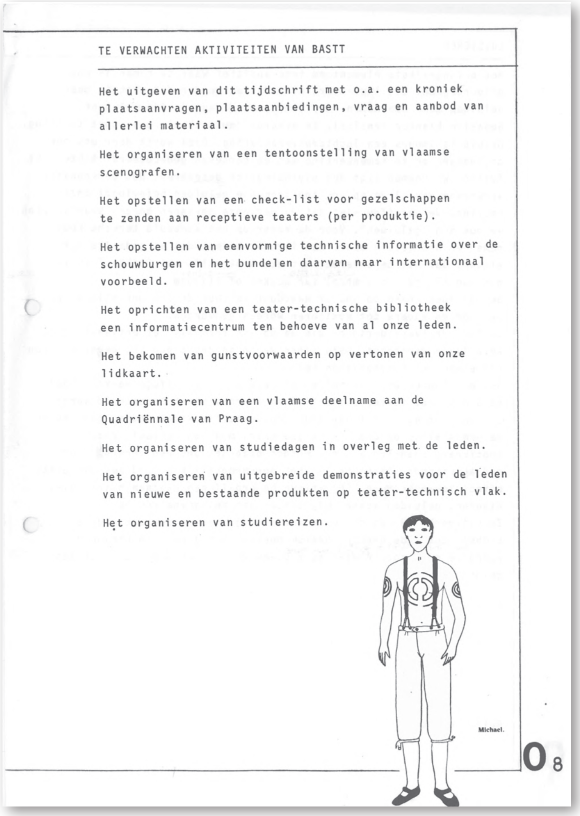

TE VERWACHTEN AKTIVITEITEN VAN BASTT

Het uitgeven van dit tijdschrift met o.a. een kroniek plaatsaanvragen, plaatsaanbiedingen, vraag en aanbod van allerlei materiaal.

Het organiseren van een tentoonstelling van vlaamse scenografen.

Het opstellen van een check-list voor gezelschappen te zenden aan receptieve teaters (per produktie).

Het opstellen van eenvormige technische informatie over de schouwburgen en het bundelen daarvan naar internationaal voorbeeld.

Het oprichten van een teater-technische bibliotheek een informatiecentrum ten behoeve van al onze leden.

Het bekomen van gunstvoorwaarden op vertonen van onze lidkaart.

Het organiseren van een vlaamse deelname aan de Quadriënnale van Praag.

Het organiseren van studiedagen in overleg met de leden.

Het organiseren van uitgebreide demonstraties voor de leden van nieuwe en bestaande produkten op teater-technisch vlak.

Het organiseren van studiereizen.

Michael.

0 8

buitenland worden interessante contacten gelegd. Het opstellen van de theateratlas, het onderzoek i.v.m. scenografie en theaterarchitectuur als voorbereiding voor tentoonstellingen of archivering lopen gestadig door. In 1984 neemt Dré Darden het voorzitterschap over van Guido Canfyn, en vanaf 1987 daarbij ook de taak van secretaris. In 1994 wordt Jacques Berwouts de derde voorzitter. Dré Darden en Juleke Cammans blijven het secretariaat verzorgen tot in 1999, wanneer het wordt overgenomen door Rose Werckx, met de hulp van Luc Dhooghe en David Vanparys.

In 1996 wordt samen met de FEVECC (nu VVC) een eerste veiligheidsproject opgezet, wat leidt tot een modeldocument 'Werken met derden'.
Ondertussen wordt meegeschreven aan de SERV-beroepsprofielen, worden contacten opgebouwd met de VPT en wordt het laatste nummer (60) van BASTT-Aktualiteiten in november 1996 opgevolgd door een volwaardig magazine onder de naam Proscenium.
Terecht eisen de leden professionalisme. De werking wordt steeds complexer en berust op vrijwilligerswerk. Derhalve rijzen vragen over de continuïteit in de toekomst en de middelen om de nodige structuren uit te bouwen die beantwoorden aan de functie van onze vereniging binnen het theaterbestel.

Duivel-doet-al en voorzitter sinds 2002, Rose Werckx zet in 2007 een stapje opzij en Ivo Kersmaekers wordt voorzitter. Johan Penson wordt ondervoorzitter. Ook het secretariaat verhuist. Het komt in handen van Katrien Van Driessche en krijgt residentie in de Vlaamse Opera in Antwerpen. Rose zal zich vanaf dan voor BASTT enkel nog met Proscenium bezig houden, tot het laatste nummer (59) in juni 2011, maar blijft niettemin achter de schermen zeer aanwezig. Het zijn dagen van groeischeuten. Johan heeft inmiddels de voorzittershamer overgenomen en houdt het schip op koers.

Om de continuïteit van de organisatie te waarborgen, dringt een doorlichting van de financiering zich op. Stabiele financiële middelen zijn voor BASTT essentieel om degelijk en duurzaam werk te kunnen leveren. Het dagelijks bestuur onderzoekt hoe efficiënter kan worden omgesprongen met de beschikbare middelen en er wordt structuur gestoken in de financiering. Ondertussen beginnen ook gesprekken met een aantal overheden om te kijken wat structureel mogelijk is. De evolutie naar een erkend steunpunt dringt zich op.
In september 2008 wordt alvast een vernieuwde website gelanceerd en in 2009, nadat Marie Caeyers een tijd de dienst heeft uitgemaakt, dient zich voor het secretariaat een belangrijke nieuwe mijlpaal aan. De goede samenwerking met het Sociaal Fonds Podiumkunsten bezorgt BASTT een nieuwe secretariaatsplek én een nieuwe medewerker, Lander Vervaet. BASTT heeft opnieuw een vaste stek in Brussel, in het Kaaitheater, een huis met veel organisaties en andere steunpunten.

Editoriaal

EDITORIAAL

Johan Penson

Voilà, zover zijn we: de stap van associatie naar steunpunt is gezet! Technici, ontwerpers en scenografen worden vanaf nu omkaderd als nooit te voren. Voor het eerst kan in de sector gesproken worden van een steunpunt voor techniek en ontwerp. STEPP eist die plaats op, en zal zijn rol met overtuiging vervullen. Volle kracht vooruit in deze nieuwe en duurzame tijden! Want duurzaam, daar gaan we vanaf nu voor: wij starten in dit nieuwe nummer alvast met **duurzaam licht**.

In september 2003 vroeg Rose Werckx me voor de Raad van bestuur van Bastt. Nee, wilde ik niet - geen tijd weet u wel. Ook geen goesting: wel om er deel van uit te maken, niet om mee te sturen. Zoiets was voor de 'anderen'. Rose hield zich een jaar stil - *reculer pour mieux sauter* heet dat in Brussel. Toen kwam de vraag opnieuw. We kenden elkaar beter, daar kon ze handig op inspelen. Ja, dus. In 2009 volgde de nood aan een nieuwe voorzitter. 'Ik doe het' zei ik, 'maar enkel als...' Die voorwaarde werd een stevig mandaat van diezelfde Raad van bestuur om de vereniging te mogen her-uitvinden. We namen onze tijd. We? Ik kreeg een goeie partner in crime: met de vernieuwing van het secretariaat nam Jan Ackenhausen de functie op. Nieuwe en jongere leden van het bestuur steunden voluit, de éminences grises van de vereniging keken toe. Nauwlettend, maar met veel steun én kennis van zake. Ook experts uit de sector werden aangesproken. Een werk van velen werd het, uitgevoerd door een goed functionerend duo. Natuurlijk behielden we wat goed was, geactualiseerd met hedendaagse middelen.

Ik hoop dat dat veranderen nooit meer stopt, dat het steunpunt continu zal evolueren. Onze werkomgeving doet dat ook. Een ondersteunend orgaan moet de evoluties volgen. Moeilijke opdracht, want een vinger aan de pols houden vraagt om inzicht. Maar er zijn goeie mensen aan boord. Kijk even verder in dit magazine: ons bestuur is een dwarsdoorsnede van de brede culturele sector, met lui uit zeer diverse organisaties. Brede culturele sector? Ja, want het moet maar eens gedaan zijn met het traditionele hokjesdenken. Doet het er toe of je een dansvoorstelling, toneelstuk of tentoonstelling ziet? Het gaat allemaal over cultuurspreiding. Evoluties in scenografie gebeuren net zo goed bij performances als binnen de museumsector. Maatstaven voor duurzaamheid zijn voor iedereen van toepassing. We kunnen veel leren van de niet-culturele organisaties. De verschillende CAO's in onze sectoren zijn vandaag een blok aan het been. Ze maken dat mensen op verschillende wijzen gehonoreerd worden - direct resultaat van dat hokjesdenken. Nochtans zet iedereen zich maximaal in voor het publiek. Eerlijk is anders...

Door de jaren heen leerden we ook van onze leveranciers. Omgaan met nieuw materiaal vraagt om de juiste begeleiding. In STEPP moeten ideeën en kennis worden uitgewisseld. Over nieuw licht, bijvoorbeeld. Netwerken heet dat! De leveranciers zorgen daarbij dat STEPP financieel overeind blijft. Zonder hun steun overleeft de vereniging niet. Een aantal aandachtspunten blijven altijd actueel, veiligheid is er daar één van. STEPP wil doen wat niemand hen voordeed: alle relevante interpretaties en risicoanalyses verzamelen en laten interpreteren door de betrokken partijen - wetgever, brandweer, preventie-adviseurs, technici en andere experts. Er is nog aardig wat werk aan de winkel. Laat ons vooral vandaag beginnen.

Anders kijken naar licht gaat voor mij samen met nieuwe lichtbronnen. Vele moedigen onder ons zijn kritisch bezig met het ene, of met het andere. We moeten die principes duurzaam bundelen. Het heeft geen zin om de halogeenspot opnieuw uit te vinden, of om er leds in te draaien. Dan blijf je aanmodderen. We moeten ons assortiment spots uitbreiden, en evenzeer ons arsenaal lichtontwerp. Het publiek is bereid anders te kijken naar licht, zij zien immers alleen maar een beeld. Daar moeten we voluit voor gaan: **beelden creëren in plaats van belichten.** Beelden zeggen zoveel meer dan woorden. STEPP wil zich inzetten voor nieuwe werkmethodes in een sector die door het harde labeur vaak de kans niet krijgt om te evolueren. ■

1 | STEPP

STEPP

STEPP IN DE STEIGERS

tekst **Jan Ackenhausen**

BASTT is niet meer. Lang leve STEPP! De afgelopen 30 jaar zette BASTT zich onophoudelijk in voor de actieve ondersteuning van ontwerpers en technici in de theaterwereld. We droegen ons steentje bij tot kwaliteitsvolle opleidingen, en tot een bredere erkenning van de beroepen.
Met een nieuwe naam en een nieuwe werking kijken we vandaag - als steunpunt voor de producerende, ontwerpende, en technische krachten binnen de brede culturele sector – over de verschillende subsectoren heen. Daarmee komen we tegemoet aan een groeiende vraag tot verbreding, en spelen we in op de vervaging van de grenzen tussen theater, beeldende kunsten, ontwerp en architectuur.
Binnen het multidisciplinaire kader van de culturele sector wil STEPP zorgen voor een brede spreiding van expertise en kennis, zowel op technisch als op creatief vlak. Ontwerpers, producenten en technici kunnen bij STEPP terecht voor informatie en opleidingen. Natuurlijk gebeurt dit in nauwe samenwerking met de andere steunpunten van de sector.
Met de transformatie van BASTT naar STEPP werd ook de algemene vergadering en de raad van bestuur uitgebreid. Inhoudelijk werkt STEPP met werkgroepen om informatie en kennis te verzamelen over specifieke thema's. Die werkgroepen zorgen voor de inhoudelijke onderbouw van het STEPP magazine, voor de symposia (de vroegere contactdagen), informele evenementen, en opleidingen.
Werp alvast een blik op de vernieuwde website. In de komende maanden worden de overige werkgroepen geactiveerd, en kondigen we stap voor stap meer informatie, opleidingen en activiteiten aan.
www.stepp.be ■

STEPP STEPP | 45

Dat zorgt voor stabiliteit en een goede kruisbestuiving. Ondertussen wordt gestaag verder getimmerd aan de weg. Op Lounge 2009 verzorgt BASTT voor de eerste maal het lezingenprogramma en in 2010 dient zich met Jan Ackenhausen een nieuwe secretariaatsmedewerker aan, die de functie omtovert tot een volwaardig coördinatorschap.

Wanneer op 14 oktober 2010 in de Vlaamse Opera een technicus bij een arbeidsongeval overlijdt, is voor BASTT de tijd aangebroken voor een nieuw veiligheidstraject. In opvolging van een succesvolle contactdag veiligheid in deSingel wordt een werkgroep opgericht, waarbinnen een eerste roadmap wordt bepaald. Aan de hand van die roadmap worden middelen bij elkaar gebracht, en d.m.v. een samenwerking met het Sociaal Fonds voor Podiumkunsten worden subsidies losgeweekt voor het aanstellen van een tijdelijke projectmedewerker. Begin 2013 wordt uiteindelijk Lara Emde aangesteld als projectmedewerker. BASTT wordt ook o.a. geëngageerd binnen het Overleg Opleidingen Podiumtechnieken (OOP) en de RF-werkgroep van het Overleg KunstenOrganisaties (OkO).

In de tussentijd is BASTT 30 jaar geworden. Bestuurlijk wordt de structuur in juni 2011 aangepast naar een vzw-structuur met Algemene Vergadering en een Raad van Bestuur, en beiden worden voorzien van veel vers bloed. Johan Penson wordt bevestigd als voorzitter, Frankie Goethals wordt ondervoorzitter. Op een feest op 13 september 2011 in KC Vooruit is de eer aan Vlaams minister van Cultuur Joke Schauvliege om de transitie te completeren. STEPP is geboren! Dertig jaar na de oprichting van BASTT is er een nieuwe professionele organisatie ontstaan die als nooit tevoren de producerende, ontwerpende en technische krachten ondersteunt in de brede culturele sector. Voor het eerst in de geschiedenis van onze sector kunnen we spreken van een echt steunpunt voor deze contreien.

De transitie van BASTT naar STEPP was geen eenvoudige opdracht. BASTT functioneerde immers dertig jaar met succes als verzamelpunt in onze sector. Maar tijden veranderen, mensen ook, dus verenigingen moeten volgen. Of beter nog, verenigingen moeten de mensen en tijden helpen veranderen. Ze moeten zien wat de komende fundamentele evoluties zijn en de mensen gidsen bij deze grote veranderingen.
Twee fundamentele wijzigingen en maatschappelijke evoluties in onze sector springen hierbij onmiddellijk in het oog. De ooit keurig opgetrokken schotten in de kunstensector zijn aan het verdwijnen. Nieuwe interessante werkvormen zullen ontstaan door deze kruisbestuivingen.
De transitie naar een duurzame samenleving is eveneens onomkeerbaar ingezet. -Duurzaamheid gaat over hoe we met een langetermijnperspectief op een sociaalrechtvaardige manier voor mens en omgeving aan cultuurspreiding gaan doen. Om deze doelstelling waar te maken zal STEPP niet alleen werken in de brede culturele sector maar ook daarbuiten. Net-

werken met andere duurzame sectoren of met sectoren die willen nadenken over duurzaamheid gaan ons stimuleren en omgekeerd. STEPP ondersteunt nu al een aantal belangrijkste initiatieven in de regio als het over duurzaamheid gaat.
Met de overgang van BASTT naar STEPP wordt ook het ledenmagazine in een nieuw kleedje gestoken. De naam Proscenium verdwijnt en STEPP Magazine krijgt met Mia Vaerman naast een nieuwe naam en een nieuwe look ook een nieuwe eindredacteur. Met Dré Darden verliest BASTT in 2009 een vierde maal een erelid.

Als laatste stap in de transitie van BASTT naar STEPP wordt op 22 juni 2012 Frankie Goethals als voorzitter en Bert Moerman als ondervoorzitter verkozen. Johan Penson nestelt zich in de Algemene Vergadering en de Strategische AdviesRaad voor Cultuur, Jeugd, Media & Sport waarmee STEPP een verdiende stem op bestuurlijk niveau krijgt. Tegelijkertijd kondigt Jan Ackenhausen na jaren van trouwe dienst het opzoeken van nieuwe horizonten aan. In de zomer van 2013 wordt Neel Swinnen zijn opvolger, maar Jan verlaat ons niet alvorens een digitaal reorganisatietraject op het secretariaat wordt afgerond. Tegelijkertijd betrekt het secretariaat nieuwe kantoren in de Sainctelettesquare 17.

Op het secretariaat komt begin 2014 met Pieter Nyckees een nieuwe eerste stuurman op de brug en halfweg 2014 wordt Toni Dohogne de nieuwe projectmedewerker Veiligheid.
Onder het motto samen sterk, blijft STEPP samenwerking met gelijkgezinden opzoeken en bestendigen zonder de juiste belangen van onze vereniging uit het oog te verliezen. Het heeft geen zin om elkaar te bestrijden wanneer de objectieven dezelfde zijn. Met het VTi was STEPP partner binnen Jonge Sla en is een subsidiedossier ingediend voor Ecoscans. Binnen het REcoEP-project was er een succesvolle samenwerking met het Kenniscentrum Podiumtechnieken van het RITS. Met B-ESA (Belgian Event Suppliers Association) werd een cursus video- & beeldtechnieken en participatie in het veiligheidsproject opgezet. Overleg met de Vlaamse Vereniging voor Cultuur- & Gemeenschapscentra (VVC), het Steunpunt Lokaal Cultuurbeleid (Locus) en het Steunpunt voor de musea FARO leidde tot een stoel voor STEPP binnen het InterSectoraal Overleg Cultuurbeleid, kortweg ISOC. Binnen het kabinet Schauvliege zijn we ondertussen ook gewaardeerde partner bij de consultaties inzake de Vlarem-wetgeving. En dankzij contacten met ATPS (Association des Techniciens Professionels du Spectacle) ligt ook de weg richting Wallonië ondertussen open.

Door de explosieve groei van mobiel internet lieten gsm-operatoren omstreeks 2012 hun oog vallen op hopen frequenties om krachtiger 3 en 4G-netwerken uit te rollen. Onder die frequenties ook die die overal te lande dagelijks worden gebruikt binnen de cultuur- en evenementensector. De inzet was niet min: de grote frequentiehonger kon ertoe leiden dat concerten, musicals en events niet meer zouden kunnen doorgaan volgens de huidige technische normen.
Daarom bundelden op dat moment een aantal gebruikers en fabrikanten de krachten in PMSE.be, the Belgian Interest Group for Program Making en Special Events en gingen het gesprek aan met de overheid (BIPT). Dit leidde tot de vrijwaring van een aantal frequentiebanden waarbinnen technische oplossingen mogelijk waren.
In 2016 verschuift de rol van PMSE.be naar het opvolgen van problemen die gebruikers overal ervaren bij de roll-out van 4G, en het formuleren van technische oplossingen en ondersteuning. Daarom werden de krachten gebundeld met STEPP en wordt PMSE een werkgroep onder STEPP-vleugels.
Op allerlei vlakken vind je de stempel van STEPP gedrukt. Er werd duchtig mee geschaafd aan het ontwerp voor Brusselse geluidsnormen en de eind 2016 gepubliceerde 'verzamelnota trekkenwanden' werd in de sector zeer goed onthaald. Deze nota zal de basis vormen voor de aanpassing van de subsidieregels van de Vlaamse minister voor Cultuur, waarmee op het vlak van mechaniseren en automatiseren van trekkenwanden eindelijk een inhaalbeweging op gang kan komen.

In de zomer van 2018 krijgt het kantoor in Brussel een nieuwe bewoner. Lies De Backere neemt het van Pieter over en haar eerste wapenfeit is alweer een thema waar STEPP heel nauw bij betrokken is. In het dossier over de onstuitbare opgang van ledbronnen en op de contactdag 'Watt na de gloeilamp?' stellen we de harde vragen en zoeken we naar antwoorden waar de hele sector baat bij heeft.
We komen uit de dagen van de stencilmachine en we rollen nu mee op de digitale snelweg. STEPP is al lang geen jonge scheut meer, maar heeft intussen wortel geschoten, is vertakt en brengt al een paar jaar fruit op. Dat is de verdienste van al wie er al die jaren zorg heeft voor gedragen.
Het archief van Bastt-Aktualiteiten, Proscenium en STEPP-Magazine vindt u op

Dank aan Rose Werckx, Jerome Maeckelbergh, Guido Canfyn, Jan Strickx, Ivo Kersmaekers en Johan Penson.

Waar heb dat nou voor nodig?
Wil je weten waarbij/waarmee STEPP aan de weg timmert, dan ben je meteen bediend met een kijk op onze webstek. Daar zie je de thema's netjes gestructureerd. De site is precies daarom ook zo ontworpen: de presentatie moet niet in de weg zitten van de inhoud. Onze site wil vooral garant staan voor gefilterde informatie. Je vindt er informatie over opleidingen en ad hoc bronnen van kennis, je kan er diep duiken in documentatie of snel verhapstukken wat je dringend moet weten.
Het bijzondere van de STEPP website zit hem in de 12 themapagina's. Gecatalogeerd per onderwerp vind je hier documenten, presentaties, literatuurlijsten, artikels en links. De themapagina's visualiseren ook de zeer brede werking van onze vereniging: audiovisuele technieken, duurzaamheid en innovatie, geschiedenis en erfgoed, infrastructuur, licht, opleidingen en beroepskwalificaties, scènetechnieken, scenografie en veiligheid.
Mocht je dan nog het nut van een steunpunt als STEPP in twijfel trekken, neem dan bijvoorbeeld het thema veiligheid en weet hoe STEPP door ETTE en OIRA mee te ondersteunen een basisspeler is in een Europese topploeg.

Hoe word ik een echte?
Al van bij het begin was opleiding één van de fundamenten van BASTT/STEPP. Wat eerst begon op kleine schaal met de basiscursussen in 1986, blijft steeds verder uitgroeien. Tegelijk werden ook formele opleidingen opgebouwd in het reguliere onderwijs. Wij zijn uitermate fier dat sleutelfiguren uit die onderwijsprogramma's ook voor STEPP mee aan de kar trekken. De beruchtste onder hen lenen regelmatig ons hun expertise. Waar wij dan weer ons voordeel mee doen. STEPP is ook een netwerk.
Dezer dagen hebben we een voet tussen de deur bij beleidsmakers en zitten we mee aan tafel om bijvoorbeeld beroepsprofielen en competenties uit te tekenen. Maar we zijn ook partners van organisaties zoals de Pianofabriek. Pascal Verreth – de onlangs overleden bezieler van dit programma – vertelde aan Chris Van Goethem over de sociale kant van kennisoverdracht. Hoe je iemand met wat opleiding kan lanceren, ook wie weinig kansen krijgt.
"In september 1993 ging de eerste jaargang van start van de opleiding 'assistent podiumtechnicus'. Dit werd gefinancierd met middelen van het toenmalige kansarmoede fonds. Wereldmuziek begon aan een opmars in Vlaanderen en men kwam tot het besef dat er maar weinig (geluids)technici in Vlaanderen en/of Brussel in staat waren de muziekgenres uit andere hoeken van de wereld op een degelijke manier te versterken, wegens niet voldoende inzicht in de klanken van die andere culturen. De Pianofabriek was ambitieus genoeg om dit euvel te proberen verhelpen. We beseften amper dat we de eerste waren die een opleiding tot licht- en geluidstechnicus in Vlaanderen/Brussel organiseerden. Het duurde niet lang of we kregen dan ook letterlijk honderden geïnteresseerden aan de deur die de opleiding assistent podiumtechnicus wensten te volgen, en al vrij snel werden we erkend als beroepsopleiding door VDAB en Actiris.
We hadden in die eerste jaren amper budget, materiaal of infrastructuur om een opleiding licht- & geluidstechnieken op een professionele manier te organiseren. Dat het toch gelukt is, kwam door het enthousiasme en de inzet van onze medewerkers, waaronder vooral Rick Van Treeck die ondertussen al 20 jaar docent is in de Pianofabriek. Instapvoorwaarden voor onze opleiding(en): ingeschreven werkzoekend of leefloontrekker zijn en kort geschoold. Een positieve selectie naar lager geschoolden, Brusselaars, anderstaligen, vrouwen of personen die om welke reden dan ook minder kansen/mogelijkheden hebben gekregen. Ondertussen hebben meer dan 550 cursisten in die 20 jaar één van onze beroepsopleiding(en) doorlopen. Na 20 jaaropleiding(en) zijn er nog maar weinig technische ploegen in Vlaanderen of Brussel waar geen technici werken die hun opleiding in de Pianofabriek gekregen hebben.
Daarnaast heeft het opleidingscentrum ook steeds een

"Het verleden moet een springplank zijn, geen hangmat." (Ivern Ball)

bijdrage geleverd aan de professionalisering van de sector van de podiumtechnieken: we maakten deel uit van een werkgroep die de beroepsprofielen van podiumtechnische beroepen heeft opgesteld en van de ontwikkelgroep voor het opstellen van de standaard voor de ervaringsbewijzen met betrekking tot podiumtechnische beroepen, beide binnen de schoot van de SERV (Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, een overlegplatform voor Vlaamse werkgevers en werknemers, nvdr). In samenwerking met het Sociaal Fonds Podiumkunsten hebben we de eerste studie gemaakt om de sector in Vlaanderen en Brussel in kaart te brengen. Samen met Kenniscentrum Podiumtechnieken van het RITCS hebben we momenteel een onderzoeksproject lopen rond het opzetten van een coöperatieve voor de culturele sector. We willen nagaan of en hoe een coöperatieve organisatievorm er voor kan zorgen dat startende technici of artiesten op freelance basis een stabielere tewerkstelling bekomen met mogelijkheden voor leertrajecten en een garantie op kwaliteit voor de afnemers van hun diensten binnen de culturele sector. Of hoe individueel opererende technici of artiesten zich kunnen verenigen en wat dit voor hen en de sector kan betekenen jongeren (18 tot 30 jaar) een grote interesse hebben om in de sector aan de slag te gaan."
Voor meer verwijzen we je graag naar STEPP 16, waarin Pascal Verreth en Ben Vandermueren van Sabbatini nog dieper op deze zaak ingaan.

40 JAAR VOORZITTERS

Lies De Backere

In een digitale bevraging werd bij de voorzitters van de afgelopen jaren gepolst naar hun ervaringen. We zetten hieronder de antwoorden in chronologische volgorde.

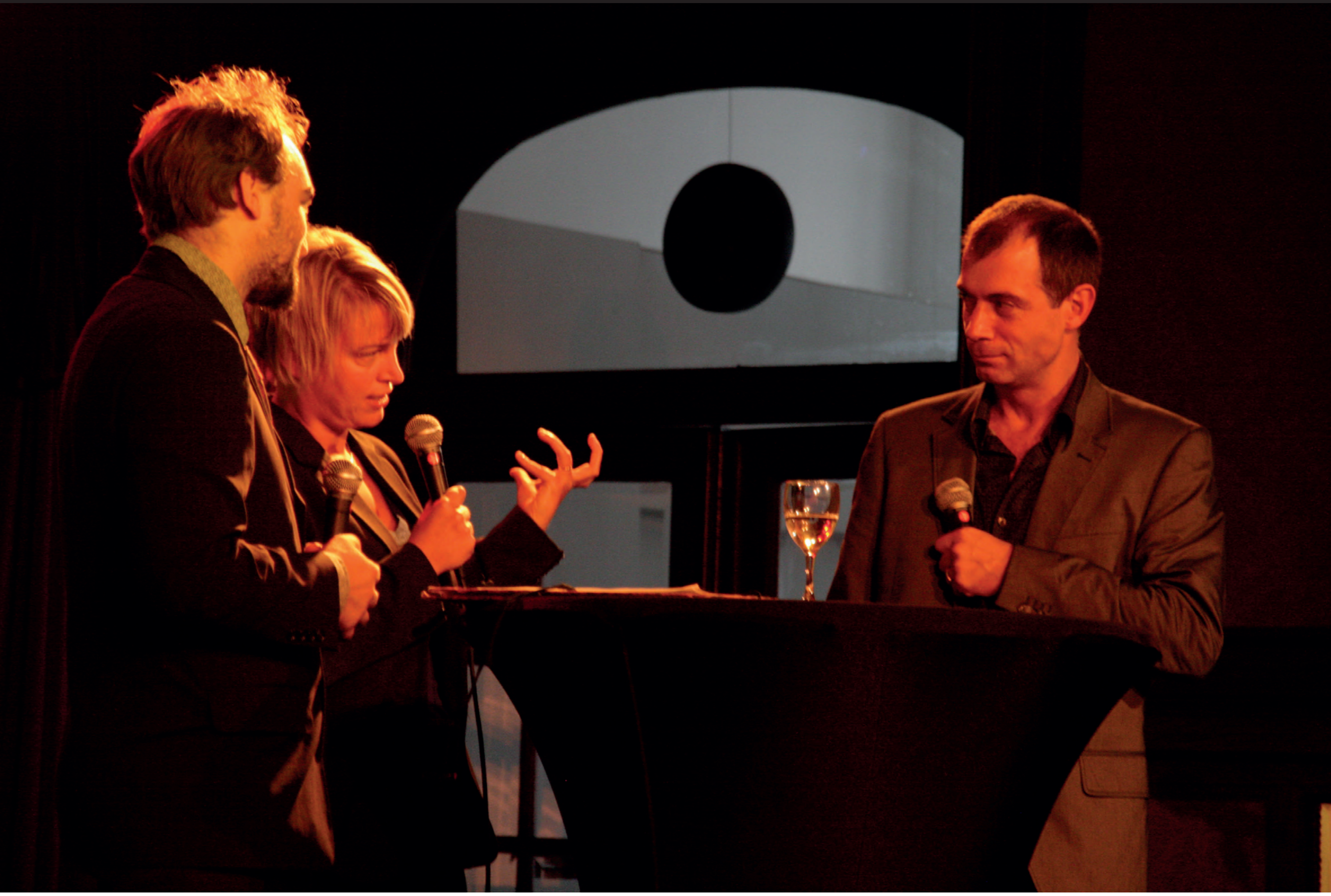

Wat was je persoonlijk engagement om een bestuursfunctie op te nemen binnen BASTT / STEPP?

Guido Canfyn:"Bij de eerste bijeenkomsten om BASTT op te starten waren er weinig kandidaten om voorzitter te worden ... iemand moest het doen."

Rose Werckx:"Het engagement was een 'vaarproces'! Vanaf het te water laten van het schip, maak je deel uit van de bemanning. Door observatie leer je hen en de soms roerige zee kennen. Wanneer de kapitein wegvalt, gaat er een belletje rinkelen, en neem je gesteund door de zeevaarders het roer over. Het was een natuurlijke reactie.'

Ivo Kersmaekers:"Heel banaal: ik was ondervoorzitter en na Rose wou niemand het voorzitterschap op zich nemen. Ik heb toen mijn verantwoordelijkheid opgenomen."

Johan Penson:"Tweeledig. Eén: het was crisis, er was een einde aan het toenmalige beleid. Twee: ik had een duidelijke onderbouwde visie om van de associatie een steunpunt te maken Dus, ik koppelde het één aan het ander als voorwaarde om voorzitter te willen worden, de AV stemde in. Ik had tevens een zeer goede partner in crime met wie ik het zag zitten om de zaak onderste boven te halen."

Frankie Goethals:"Het organiseren van contactdagen onder het voorzitterschap van Rose, daarna was de ambitie om vooral de vzw gezonder te krijgen met een goede structuur en een magazine. Contacten leggen met sponsors en partners was ook één van mijn drijfveren tijdens mijn voorzitterschap."

Wat is de belangrijkste verwezenlijking van BASTT/STEPP toen jij mee aan het roer stond? Waar ben je oprecht trots op?

Guido Canfyn:"Vooral de basisopleiding van technici, aangezien er in de jaren '80 nog geen theatertechnische scholing bestond."

Rose Werckx:"Misschien zijn er drie items die er uit springen: 1. TT-dagen: het was telkens een zoektocht naar een goed thema, gelinkt aan een plek (architectuur) en speurwerk naar technische nieuwigheden bij de firma's. Ook budgettair moest het kloppen. 2. PQ: de inzending diende representatief te zijn voor de sector en origineel qua design. Het organiseren van de wedstrijd voor de schooldeelnames vergde veel tijd en energie. 3. Proscenium: telkens was het een uitdaging om goed materiaal te vinden, de adverteerders te overtuigen van deel te nemen, terwijl de tijd voort tikte."

Ivo Kersmaekers:"Trots op verschillende zeer druk bezochte themadagen. Toen moesten we limieten stellen aan het aantal deelnemers. Max 100? Nee, da's te weinig toch naar 120 gaan dan? Het ontwikkelen van het sponsor systeem, en het binnenhalen van de eerste sponsors, zodat we langzaam uit de financiële problemen begonnen te geraken."

Johan Penson:"Het draagvlak bij de overheid en politiek richting duurzaamheid."

Frankie Goethals:" De uitbouw van het magazine, bruggen maken naar sponsors en partners (hier is veel tijd in gestoken). Een gezondere administratie en vooral (dankzij Bert) is de digitalisering binnen de vzw op punt gezet."

Heb je anekdotes of interessante verhalen over wat zich achter de schermen afspeelde?

Guido Canfyn:"Hiervoor heb ik iets meer tijd en inspiratie nodig. Heel het BASTT- verhaal was alleszins plezant!"

Rose Werckx:"De viering van Dré Darden, als voorzitter was een mooi gebeuren. Achter de Bourla werd een metershoge naakte dame (een decorstuk van Jerôme) in een vrachtwagen geladen in aanwezigheid van de RVB. De stoet van volgauto's vertrok richting Brecht, waar de dame met de nodige égards opgetild werd en naar de tuin gebracht. De straffe mannen

onder ons groeven een put, zodat de dame kon staan op stevige grondvesten. De werkers werden aangemoedigd door de champagne drinkende supporters. De mussen keken raar op, misschien was die haarbos van de dame een toekomstig nest? Dré en Julleke straalden, wij zagen dat het goed was!"

Ivo Kersmaekers:"Toen Dre Darden op pensioen ging, hebben we hem een bijzonder cadeau gegeven. Voor een decor had Jerome Maeckelbergh een reusachtig vrouwenbeeld gemaakt van 6 m hoog uit isomo. Haar naam was Frigolitje. Ze heeft nog jaren in Dre's tuin gestaan."

Johan Penson:"De minister van cultuur was aanwezig op de lancering van STEPP, maar de dag zelf kwam het bericht dat ze vast zat, haar woordvoerder nam vlotjes over en toen kwam de minister toch nog binnen, maar die nam niet zo vlotjes over..."

Wat vond je het plezantste project om aan te werken binnen BASTT/STEPP?

Guido Canfyn:"De cursussen in Neerpelt en het opmaken van het tekenschabloon met belichtingssymbolen i.s.m. Rotring en ADB."

Rose Werckx:"De projecten: dat was een ernstige onderneming! Het plezante was een heel klein deel van de totaliteit."

Ivo Kersmaekers:"De organisatie van de grote evenementen zoals de theatertechnische vakbeurs en de basiscursus theatertechniek in Neerpelt vond ik altijd leuk om aan mee te werken en om aan deel te nemen."

Johan Penson:"De samenwerking met Jan Ackenhausen was heel goed, dat gaf veel energie om groot werk te verzetten, op die manier kregen we ook veel sponsors binnen. We kregen ook het volste vertrouwen van de RVB."

Frankie Goethals:"De brainstormdagen met aansluitende de BBQ! De contactdag veiligheid en verder de informele babbels na de vergaderingen."

Wat is hetgene wat voor jouw beroep in de brede culturele sector de grootste (r)evolutie heeft betekend?

Guido Canfyn:"De computer, zowel in het administratieve als technische."

Rose Werckx:"De mogelijkheden ontdekken van al die verschillende takken en die ook gebruiken in je ontwerp, dat stopt nooit!"

STEPP

Ivo Kersmaekers: "De teloorgang van de gezelschappen heeft de continuïteit verloren laten gaan voor zowel acteurs, ontwerpers als technici. De verstrenging van de opleidings- en veiligheidsnormen, met zijn zeer goede, maar ook een paar minder goede kanten."

Johan Penson: "Co-creatie - leiderschap - mentorschip – transitie."

Frankie Goethals: "Vooral de digitalisering."

Wie waren de belangrijke mensen voor de sector in de periode dat jij actief was als bestuurslid?

Guido Canfyn: "Dré Darden en Albert Schuurmans van de Opera, Werner De Bondt en Jerôme Maeckelbergh voor de architecten en scenografen en de hoofden technische diensten van alle grote theaters in Vlaanderen."

Rose Werckx: "Peter Brook, Tadeuz Kantor, Bob Wilson en mijn partner."

Ivo Kersmaekers: "Teveel om op te noemen: Roger Pottier, Han Stakebrand, Marc Phlippo, Rose Werckx, Guido Canfyn, Rudy Dox, Guido Snoeck, Dré Darden, Reind Brackman…"

Johan Penson:"Rose Werckx was voor STEPP mijn toetssteen - Jan A was partner in crime."

Rose Werckx:

"De projecten: dat was een ernstige onderneming! Het plezante was een heel klein deel van de totaliteit."

Frankie Goethals:"Bert natuurlijk, Rose (beetje mijn mentor geweest), Johan Penson, Chris Van Goethem."

Waar denk je dat voor STEPP de kerntaak ligt in de komende jaren?

Guido Canfyn:"Zorgen dat ALLE technici van ALLE theaters bereikt worden, wat spijtig in mijn tijd niet voldoende gebeurde."

Rose Werckx:"Nieuwsgierigheid opwekken naar de verschillende gebeurtenissen in de sector, en daar buiten. Met andere woorden aan de boom schudden. De rol van doorgeefluik spelen, de knowhow delen met de anderen en opslaan, zodat niet alles verloren gaat!"

Ivo Kersmaekers:"Kom uit uw kot! Kom uit je theater en ga naar collega's kijken, kijk naar hun gebouw, werkmethodes, organisatie. Stepp moet dit faciliteren door bezoeken, opleidingen, themadagen, magazine, en internationaal via OISTAT."

Johan Penson:"Het opentrekken van het métier naar andere sectoren. Het draagvlak bij de overheid vergroten en structurele ondersteuning bekomen."

BOEKENRUBRIEK

Droomlanders - Tovenaars van het geschilderde toneeldecor (Bruno Forment)

'Droomlanders - Tovenaars van het geschilderde toneeldecor' vertelt het verhaal van de decorschilders die de podia van theaters en schouwburgen omtoverden tot een andere wereld.

Met reusachtige doeken, verspreid over het podium, lieten deze kunstenaars tal van generaties wegdromen in schouwburgen, in scholen en op kermissen. Het publiek keek niet langer naar een plankenvloer in een stenen of houten doos, maar bevond zich in een andere wereld: in het verleden, in de toekomst of in een ander land.

Bruno Forment, gelauwerd muziek- en theaterwetenschapper, brengt je het ongeschreven verhaal van de decorschilderkunst in Vlaanderen en Brussel, van vroegmoderne tijden tot het midden van de twintigste eeuw. 'Droomlanders' geeft je een blik achter de schermen van het ambacht met bladvullende foto's en tekeningen waarvan het merendeel nooit eerder werd gepubliceerd.

Een uitgave van Davidsfonds en CEMPER.
Bestel je exemplaar bij CEMPER.
Aantal bladzijden: 160, softcover
Prijs: 29,99 euro (incl. btw), gratis verzending
ISBN: 9789022338186

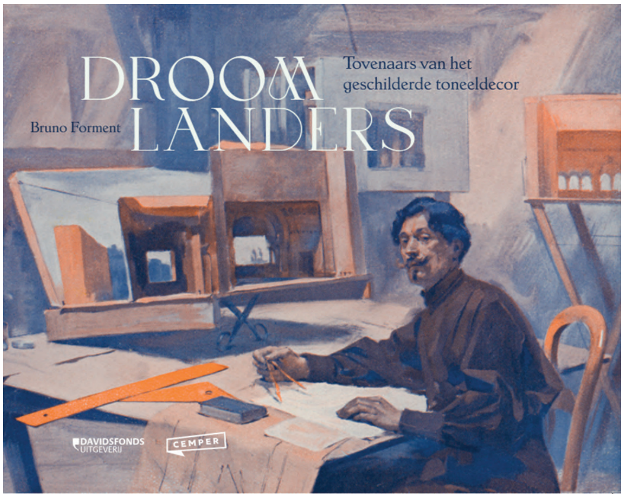

Rouge Lointain (André Soupart)

Prachtig uitgegeven naslagwerk over oude theaterhuizen en hun bewoners. De – vaneigens – dieprode omslag omvat prachtige foto's van wat intussen verdwenen is of op het punt staat te verdwijnen. Die beelden zijn geen steriele steekkaarten van een stapel stof, steen en hout. Maar je ziet doorheen de details de passie, de kunst en de vitaliteit van een podium. Het decor fluistert ook de verhalen van wie er in de schaduw werkte en zonder wie het spektakel nooit kan bestaan, de machinisten van onze verbeelding.
André Soupart neemt je mee op het grid, in de coulissen, onder de scène. En toont er de fascinerende schoonheid van heel specifiek timmerwerk, weelderige interieurs, van de raderen en takels die de illusie waar maken.
Soupart is cineast van opleiding en werkte samen met onder meer Alain Robbe-Grillet, Jerzy Slolimowsky en Blake Edwards. Hij heeft decors en scenografieën gemaakt voor Fabrizio Plessi 'Titanic' en 'The Fall Of Icarus' van Théâtre du Plan K-Charleroi Danse. Hij geeft les in fotografie en audiovisuele technieken aan o.a. IHECS.

Xavier Canonne, doctoreerde in kunstgeschiedenis aan de Sorbonne en is sinds 2000 directeur van het fotografiemuseum van Charleroi.

Pierre Loze is kunsthistoricus, journalist en schrijver.

ISBN : 978-2-930451-35-0
Hard cover
Format : 20 x 26 cm
Pagina's : 112
Prijs: 35 euro
Taal: FR-EN

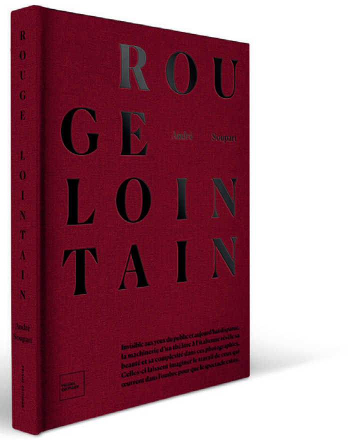

Moments Before The Wind

'Moments Before The Wind' is een heterogene verzameling aantekeningen over scenografie die een kijkje biedt in de poetische en artistieke praktijk van Jozef Wouters. Deze reflecties over ruimte, scenografie, kunst maken en institutionele kritiek hebben zich in de loop der jaren ontwikkeld doordat ze hardop werden geschreven in verschillende contexten, ze zijn een uitnodiging aan de lezer om mee te denken tegen, en ruimte voor zichzelf te bedenken. Jozef Wouters is scenograaf en theatermaker gevestigd in Brussel, die samen met zijn Decoratelier werk ontwikkelt. Decoratelier is ook een werkplek voor decorontwerpers en kunstenaars en biedt ruimte voor interdisciplinaire ondernemingen en sociaal experiment.

(publicatie in Engels) https://www.copyrightbookshop.be/shop/jozef-wouters-moments-before-the-wind-notes-on-scenography/

PBTA
THEATER & AKOESTIEK
Complexe zaken, begrijpelijk advies

"Als studiebureau ook gespecialiseerd in **trekkenwanden**. Van (veiligheids)onderzoek en ontwerp tot inkoopbegeleiding, bouwtoezicht en oplevering."

Al 30 jaar vertrouwde adviseurs en specialisten onder één dak!

[THEATERTECHNIEK]

- theateradvies en ontwerp
- haalbaarheidsstudies en kostenramingen
- programma van eisen (PVE)
- 3D zichtlijnenstudie en visualisatie (Oculus Rift)
- tribunes en theaterstoelen
- theaterbelichting
- theaterstoffering
- theatergeluid en (foyer) omroepinstallaties
- audiovisuele techniek
- meerjarenonderhoudsplan (MJOP)
- veiligheid en risico-inventarisatie
- trekkenwanden en overige toneelmechanische installaties

[AKOESTIEK]

- akoestisch advies en ontwerp
- zaal- en ruimteakoestiek
- geluid- en zaalakoestische metingen
- studioakoestiek
- bouwakoestiek
- elektroakoestiek
- installatiegeluid
- CATT Acoustic simulaties en auralisaties

www.pbta.nl +31 (0) 413 264 344 Uden (Noord-Brabant)

OISTAT VERENIGT THEATEREXPERTS, OOK IN CORONATIJD

Paulien Derwort en Maaike Westinga

OISTAT, de internationale organisatie voor scenografen, theaterarchitecten en technici, zoekt al meer dan 50 jaar de verbinding tussen disciplines. Kennis uitwisselen ging tot nu toe offline, met reizen en excursies. Maar wat gebeurt er in deze tijd en op welke manier helpt interdisciplinaire kennis uitwisseling het vak vooruit?

Theatermakers die de technische en visuele kant van theater vieren: OISTAT is het kennisplatform dat technische theaterdisciplines met elkaar verbindt. In Nederlandzijn de vakgebieden vaak gescheiden, maar in internationaal verband wordt er veel naar elkaar gekeken en van elkaar geleerd. Van architecten tot kostuumontwerpers en theatertechnici: het zijn allemaal professionals meteen passie voor het vak.
Maaike Westinga is architect en sinds vorig jaar voorzitter van de architectuurcommissie van OISTAT. "Binnen OISTAT onderzoeken we elkaars disciplines en komen we in aanraking met andere vakgebieden en culturen. Elke commissie binnen OISTAT organiseert elk jaar bijeenkomsten om kennis uit te wisselen en te delen. De architectuurcommissie kwam altijd één keer per jaar bij elkaar voor een vergadering en excursie - soms gekoppeld aan een andere bijeenkomst binnen OISTAT, of zoals in 2019 aan de Praagse Quadriennale. Het doel van deze bijeenkomsten is om uiteenlopende theaters en theatergebouwen te bezoeken en ondertussen gezellig samen te zijn. Dat geeft veel energie en inspiratie."
In 2017 was de bijeenkomst en excursie gekoppeld aan World Stage Design (WSD), een tentoonstelling met congres die OISTAT elke vier jaar organiseert. Maaike: "Het is altijd een indrukwekkende tentoonstelling en het is enorm verdiepend en inspirerend om andere disciplines te bekijken." Dit jaar zou er weer een WSD zijn, deze keer in Calgary, maar vanwege COVID-19 is dit tot 2022 uitgesteld.
Nu er geen reizen en bijeenkomsten meer georganiseerd kunnen worden, heeft de architectuurcommissie besloten om online meetings te organiseren. "Hierin presenteren we elkaars werk," vertelt Maaike. "Het voordeel is dat we nu vaker contact met elkaar kunnen hebben dan één keer per jaar ergens op de wereld. Dit jaar staan er vijf meetings gepland, waarvan de eerste een nieuwjaarsbijeenkomst was. We proberen de meetings extra levendig te maken door met thema's of onderwerpen te werken en daar dan sprekers en projecten bij te zoeken. Afgelopen bijeenkomst was iedereen even aan

het woord en liet met drie slides zien waar hij of zij in 2020 mee bezig was geweest.”

Cultuurverschillen in architectuur

Door de kennisuitwisseling binnen OISTAT komen experts veel makkelijker in aanraking met andere zienswijzen. Theater- en muziekgebouwen hebben bijvoorbeeld over de hele wereld dezelfde basis maar toch zijn er opmerkelijke cultuurverschillen te vinden. Maaike: “In Azië zie je dat theater een totaal andere prioriteit heeft dan hier in Europa. In Taiwan investeert de overheid veel geld om cultuur in de publieke ruimte te krijgen. Het Nederlandse architectenbureau Mecanoo heeft in Taichung bijvoorbeeld een prachtig theater- en concertgebouw in een park ontworpen, waarbij de open ruimten van het gebouw vloeiend overlopen in de omgeving en in het groen. Het theater wordt zo onderdeel van de stad en voor iedereen toegankelijk. Dat is het leuke van die uitwisseling en elkaars werk bekijken. Het geeft een nieuw perspectief. Je ziet hoe het ook anders kan.

“Een van de OISTAT-leden is de jonge ontwerper Jeong-Sik Yoo uit Seoul. Tijdens de online nieuwjaarsmeeting van de architectuurcommissie vertelt hij hoe de bevolking in Zuid-Korea krimpt, waardoor er veel leegstand is. Dat betekent: ruimte voor theater en evenementen in kerken en oude bedrijfspanden. Ook wordt er veel geëxperimenteerd met theater in coronatijd. Als multidisciplinair maker ontwerpt Yoo bijvoorbeeld live performances via Spatial.O. Een tool voor live conference, waarbij je acteurs die op verschillende plekken zijn toch visueel op één locatie kunt laten acteren. Een van de andere architecten uit de online nieuwjaarsmeeting liet een theater in Zweden zien dat helemaal uit CLT (Cross Laminated Timber) wordt opgetrokken.

Maaike Westinga: “Het is leuk dat deze jonge makers ons ‘bolwerk’ komen versterken met nieuwe invalshoeken en frisse ideeën.”

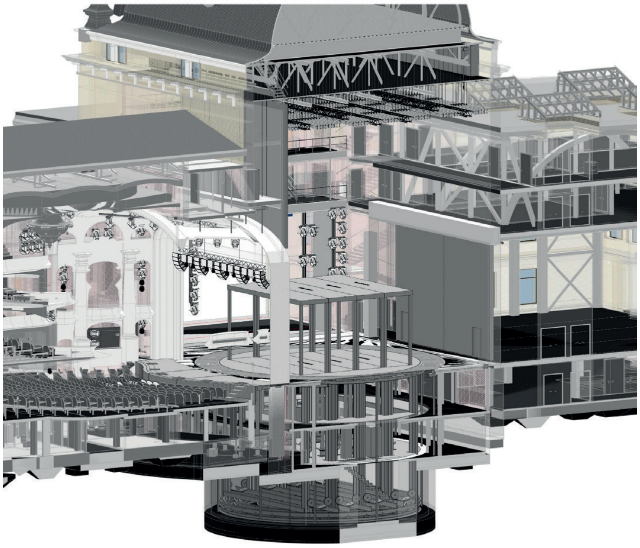

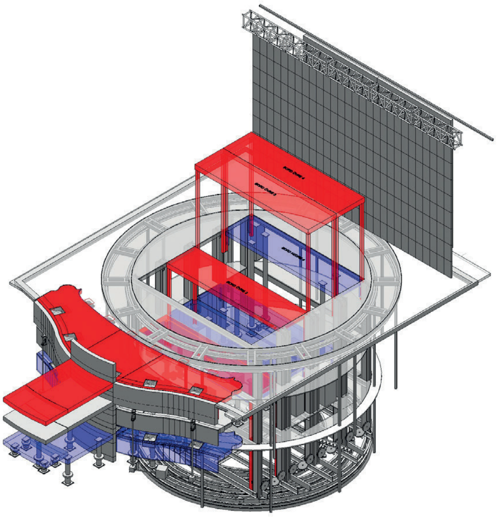

Nationaltheatret in Oslo cyclinder revolve

Out of the box denken

Wat opvalt, is dat Nederland ook een typisch eigen theatercultuur heeft. Volgens Maaike heeft dat te maken met de reizende gezelschappen: “Dat betekent dat veel theaters een one size fits all-beleid moeten hebben. Een grote schouwburg moet een opera kunnen huisvesten maar ook een dansvoorstelling. Toen we in 2018 in Chicago bijeen waren, hebben we veel theater(tje)s in de stad bezocht. De voorstellingen die er worden gemaakt, worden alleen in die theaters gespeeld. Elk gezelschap bepaalt zelf hoe hun theater eruit komt te zien en financiert dit ook zelf. Het levert veel verschillende zaalvormen op, waar we in Neder-

Beykoz Kundura , Istanbul

SARA Culture house in Skellefteå

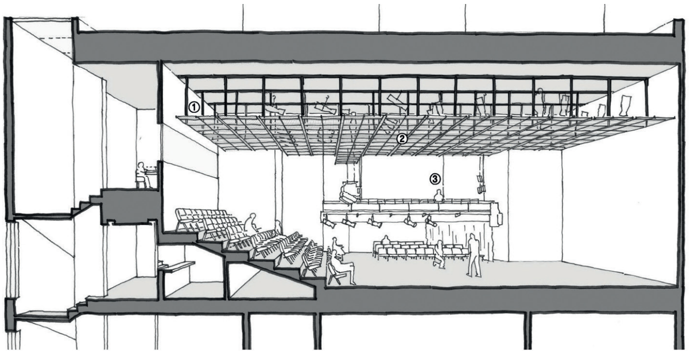

Jeong Sik YOO, Seoul

Theater De Spiegel, Zwolle

land niet altijd mee kunnen experimenteren. We zagen er bijvoorbeeld veel het thrust-theater, die vorm komt in Nederland eigenlijk niet meer voor. Niet elke vorm is even goed of heeft de beste zichtlijnen, maar het is wel leuk om daardoor even meer out of the box te gaan denken. ■

WAT DOET OISTAT?
De Internationale Organisatie van Scenografen, Theaterarchitecten en Technici is het internationale samenwerkingsverband om kennis uit te wisselen. Dat doen ze in commissies: Techniek, Architectuur, Scenografie, Publicaties, Opleidingen en Historie. Normaal gesproken organiseert OISTAT ieder jaar het World Stage Design, een grote tentoonstelling met maquettes van scenografen, opstellingen met kostuums, architectuurlezingen en studentenprijsvragen. Het congresgedeelte zal dit jaar online plaatsvinden, de tentoonstelling wordt verplaatst naar 2022. STEPP is het Belgische OISTAT-centrum.

1983

Dré Darden bij een maquette van R. Koltai

1984

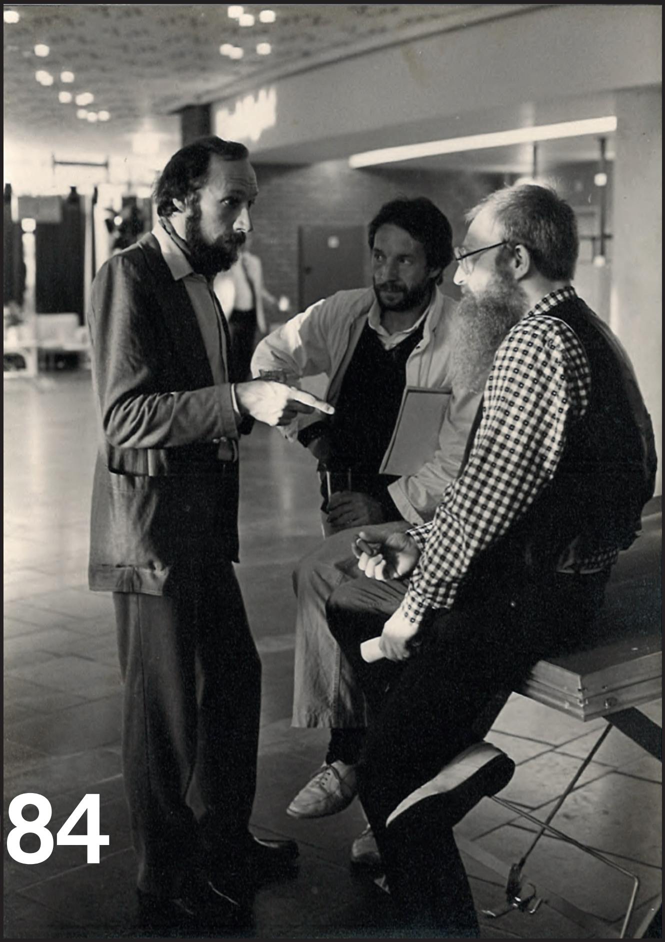

Guido Canfyn in gesprek

1986

Theatertechnische dagen – stadschouwburg Antwerpen – levering materiaal

1990

T.T beurs Knokke: Infostand BASTT met Juleke Cammans

1991

PQ Praag 1991: Raad van bestuur (en familie) in een Praags restaurant.

1992

ADB stand op de TT beurs.

1995

PQ1995

Boven: Stand Belgiê

Beneden: Architectuurprijs – zilveren medaille
V.l.n.r. : Rose Werckx, Luc Dhooghe, Dré Darden, Juleke Cammans

1999

Afscheidsviering van Dré Darden en Juleke Cammans met bijna voltallige RvB

De leden van OISTAT.COM op bezoek in de Minardschouwburg te Gent

2000

JTSE beurs – stand Proscenium – AS – BTR

Etentje bij scenograaf William Phlips - Gent

2000

Raad van bestuur met Frank D'Haene, Piet Verschelden, Jan Strickx, Jerôme Maekelbergh, Rose Werckx

2001

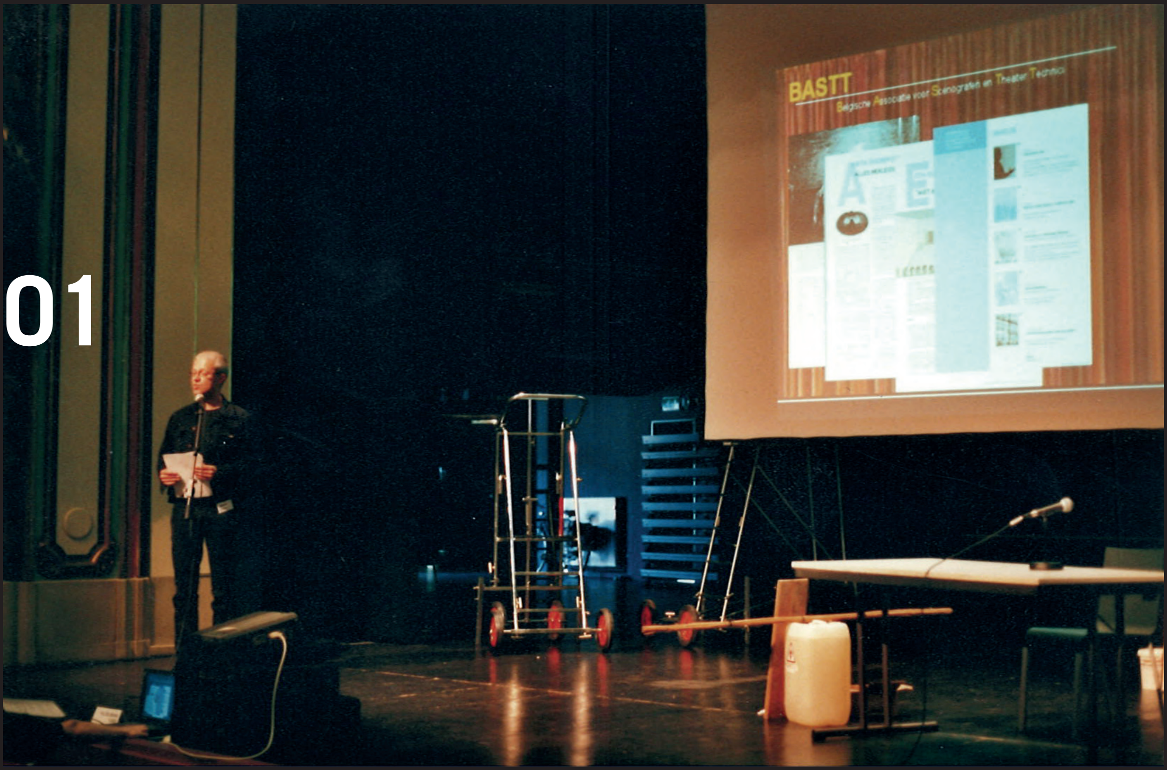

BASTT contactdag – Stadsschouwburg Mechelen Inleiding Ivo Kersmaecker

2001

Cursus Geluid – febr. 2001 - Lesgevers: Piet Verschelden en Raf Lenssen

2002

JTSE beurs Molenbeek BASTT stand VLNR: Rose Werckx, Jan Strickx, Frank d'Haene, Johan Penson

2002

Contactdag 't Stuk Leuven – inleiding op de trappen

Cursus Neerpelt

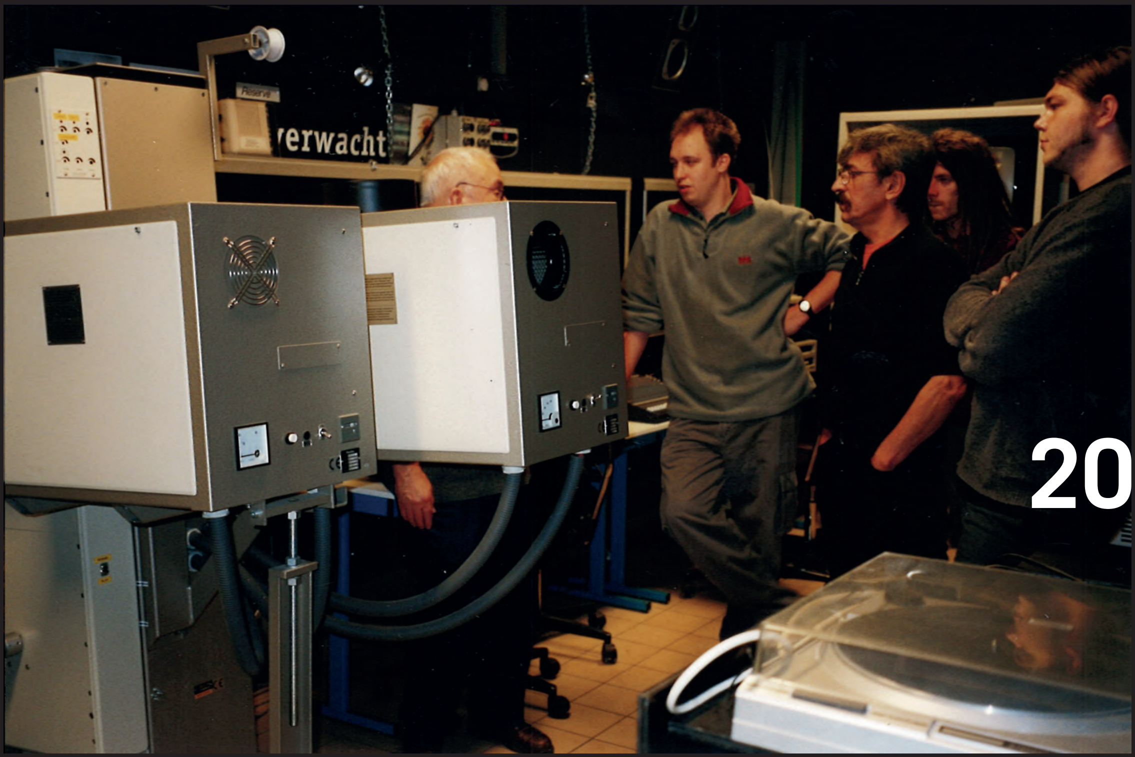

2002

Curus filmprojectie

BASTT contactdag : onthaal Arenbergschouwburg Antwerpen door Piet Verschelden, David Vanparys en Rose Werckx

2003

Bezoek studio 100 – repetitieruimte

Bezoek studio 100 – decoratelier V.L.N.R. Jerôme Maekelbergh, Rose Werckx, Jacques Berwouts, Ivo Kersmaekers

Cursus licht in de Vooruit Gent

Cursus licht in de Vooruit Gent

DE GESCHIEDENIS VAN DE DRAADLOZE MICROFOON

Werkgroep PMSE.be

Met de regelmaat van een digitale klok publiceren we in dit magazine artikels over frequenties en de problemen rond bandbreedte. Daarin kijken we met onze partners van PMSE steevast naar de toekomst. Dit jubileumnummer is een goede gelegenheid om deze keer even stil te staan bij de duizelingwekkende evolutie die de technologie de laatste decennia heeft doorgemaakt. We kunnen bijvoorbeeld beginnen bij de bron: het eerste stukje technologie dat de artiest met de apparatuur verbindt.

Net als elk ander stuk elektronische apparatuur dat je ooit hebt gebruikt, heeft de microfoon een bewogen geschiedenis. Wat ooit een groot en onhandig apparaat was dat signalen via een lange kabel naar een ontvanger zond, is nu een lichtgewicht en draagbaar apparaat. Het is opmerkelijk dat ook de draadloze versie een stuk ouder is dan je zou denken.

Een korte tijdlijn:

1940 Experimenteren

In 1933 was er nog niet echt sprake van volwaardige PA systemen, wel waren er bij veel mensen thuis en op het werk AM radio's beschikbaar. Dit bracht de Shure Brothers op het idee om een AM zender te maken waarmee je het signaal van een microfoon op een AM radio kon laten horen. Het toestel was niet draagbaar, maar het behoort wel tot één van de eerste draadloze microfoonsystemen.

Vanaf 1945 werden er schema's en hobby kits aangeboden in Popular Science en Popular Mechanics voor het maken van een draadloze microfoon die de stem zou doorsturen naar een nabijgelegen radio.

Reg Moores ontwikkelde in 1947 een radiomicrofoon die hij voor het eerst gebruikte in de Tom Arnold productie 'Aladdin on Ice'. Moores patenteerde zijn idee niet, omdat hij illegaal gebruik maakte van de radiofrequentie 76 MHz. De producenten van de ijsshow zagen geen brood in de toepassing. Zij huurden liever acteurs in om de stemmen van de schaatsers te dubben, zodat die zich dan op hun schaatsen konden concentreren. Later in 1972 schonk Moores zijn prototype uit 1947 aan het Science Museum in Londen.

1950 De echte start

Er wordt veel gespeculeerd over wie de eerste draadloze microfoon heeft uitgevonden - er zijn verschillende claims online - maar we weten wel dat de eerste draadloze microfoons ontstonden in de jaren '50, toen verschillende individuen en bedrijven hun eigen draadloze producten patenteerden.

In 1951 maakte Herbert McClelland van

McClelland Sound een kleine draadloze microfoon die door scheidsrechters tijdens een honkbalwedstrijd werd gedragen (een zender werd op hun rug vastgebonden).

De eerste aanspraak op een draadloos microfoonsysteem voor gebruik op een podium kwam in 1953 met het Vagabond 88 systeem van audiobedrijf Shure Brothers. De microfoon werkt op twee batterijen en heeft een bereik van circa 65 vierkante meter. Om het toestel te gebruiken, werd een draadantenne rond het podium geplaatst.

In 1957 stelde de Duitse fabrikant Sennheiser, toen nog Lab W geheten, in samenwerking met de Duitse omroep Norddeutscher Rundfunk (NDR), een draadloos microfoonsysteem tentoon. Vanaf 1958 werd het systeem via Telefunken op de markt gebracht onder de naam Mikroport. De Mikroport paste in je broekzak en bevatte een dynamische cartridge-microfoon met bewegende spoel en een cardioïde pick-up patroon. Het zond uit op 37 MHz met een bereik van 90 meter.

Nieuwe technologie leent zich wel vaker tot een prima practical joke, zoals toe er de eerste keer een draadloze micro op de Duitse televisie te zien was. Wijlen Fritz Sennheiser – oprichter van het familiebedrijf Sennheiser Electronic - vertelde hoe zijn bedrijf zich geen betere reclame kon dromen dan een grap van de entertainer Peter Frankenfeld: "Hij had een lange kabel aan een draadloze micro bevestigd. Toen hij een paar moppen begon te vertellen, raakte hij helemaal verstrikt in de kabel. Kennelijk in een woedeaanval sneed hij de microfoonkabel door - maar wonder boven wonder was het geluid er nog steeds! Naderhand sprak iedereen over deze nieuwe microfoon en dat heeft ons echt geholpen."

Het eerste geregistreerde octrooi voor een draadloze microfoon werd aangevraagd in 1957 door Raymond A. Litke, een Amerikaanse elektrotechnicus bij Educational Media Resources en San Jose State College. Twee microfoontypes werden in 1959 beschikbaar gesteld voor aankoop: hand-held en lavalier. De hoofdzendmodule was een apparaat ter grootte van een sigaar en woog 200 gram. Vega Electronics Corporation produceerde het onder de naam Vega-Mike. Het apparaat werd voor het eerst gebruikt door de omroepmedia tijdens de Nationale Conventies van 1960. Het stelde televisieverslaggevers in staat over de vloer van de conventie te zwerven om deelnemers te interviewen, waaronder presidentskandidaten John F. Kennedy en Richard Nixon.

De Sony CR-4 draadloze microfoon, die in 1958 werd geïntroduceerd, werd al in 1960 aanbevolen voor theatervoorstellingen en nachtclubacts. Dierentrainers in Marineland of the Pacific in Californië droegen het apparaat van $250 ($2230 vandaag) tijdens optredens in 1961. De 27,12 MHz solid-state FM zender paste in een borstzakje. Er werd gezegd dat hij effectief was tot op een afstand van 30 meter en hij was voorzien van een flexibele hangende antenne en een afneembare dynamische microfoon. De ontvanger bevatte een draaglade voor de zender en een kleine monitorluidspreker met volumeregeling.

1960 Televisie

In die tijd waren er slechts weinig vergunde transmissiekanalen. Toch was draadloos een sensatie. Alle technische verbeteringen zoals oa. een AF-regelversterker, een bredere frequentierespons en minder interferentie werden onmiddellijk vertaald in nieuwe producten. Voor de productie van kleinere, lichtere en veiligere systemen werd er gekeken naar componenten uit de audiologiesector. Daarnaast werd de draadloze technologie toegankelijk gemaakt voor het grote publiek.

Ook was het draadloos uitzenden van tv-programma's eerder uitzondering dan regel. De meerderheid van uitzendingen buitenshuis werden via het uitgebreide en dure radiokabel-

netwerk verzonden. Of ze werden gewoon op band opgenomen en naar de studio gebracht. In 1971 werden ongeveer 80 procent van de rechtstreekse buitenuitzendingen via de ether werden verzonden, in plaats van bekabelde transmissies. Omroep zenders en ontvangers werden een vast onderdeel in vele omroep (OB) vrachtwagens.

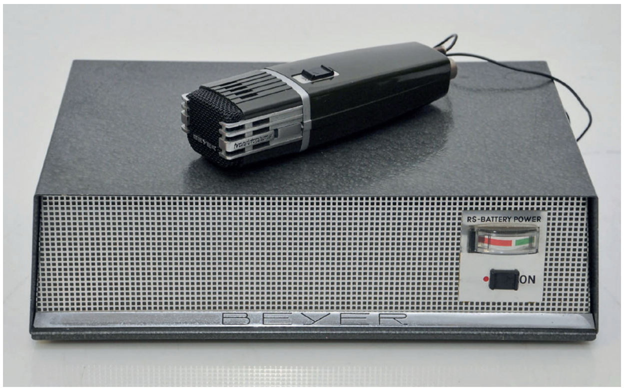

In 1962 kwam de Duitse fabrikant Beyerdynamic met hun eerste draadloze microfoon, uitgevonden door Hung C. Lin. Hij werd de 'transistophone' genoemd. Deze microfoon werd gebruikt om geluid op te nemen tijdens de opnames van een speelfilm, Rex Harrison in de film 'My Fair Lady' uit 1964, door de inspanningen van de Academy Award-winnende Hollywood geluidstechnicus George Groves.

1970 Artiesten

Het grootste probleem met de vroege draadloze microfoonsystemen was de geluidskwaliteit en het beperkte dynamische bereik. Audiobedrijf Nady Systems hielp dat in 1976 te verbeteren door companding te introduceren, het proces waarbij het dynamische bereik van een signaal wordt gecomprimeerd voordat het naar de ontvanger wordt gezonden. De companding technologie werd door de jaren heen verder ontwikkeld door verschillende fabrikanten.

In 1972 presenteerde Sennheiser op de beurs van Frankfurt een 'radiogitaar' die draadloos verbonden kon worden met een SK 1008 zender, waarbij de snaren als antenne werkten. Bovendien kon ook een microfoon op een flexibele houder op het instrument worden aangesloten - de muzikant was dan niet langer gebonden aan een specifieke plaats op het podium en kreeg volledige bewegingsvrijheid. En om de bestaande instrumenten op de markt te ontkoppelen, hadden de ingenieurs van Sennheiser draagbare RF-zenders ontwikkeld die aan de gitaarband werden bevestigd.

Artiesten zoals Todd Rundgren en de Rolling Stones waren de eerste populaire muzikanten die draadloze microfoons live tijdens concerten gebruikten. Kate Bush wordt beschouwd als de eerste artieste die een headset met een draadloze microfoon liet bouwen voor gebruik in de muziek. Voor haar Tour of Life in 1979 had ze een compacte microfoon gecombineerd met een zelfgemaakte constructie van kleerhangers, om haar handen vrij te hebben voor expressieve dans. Haar idee werd overgenomen door andere artiesten zoals Peter Gabriel en Madonna. Vandaag worden headsets op het podium daarom nog vaak 'madonna'tjes' genoemd.

Kate Bush in 1979 met draadloze headset tijdens haar tour "Tour of Life"

1980 Theaters

Hoewel ze al bijna dertig jaar bestonden, kwam de eerste grote vraag naar draadloze microfoonsystemen pas in de jaren 80. Theaterproducties groeiden en meer acteurs op het toneel betekende dat er meer microfoons nodig waren. Acteurs willen dansen en bewegen op het podium dus dat vroeg om discrete en draadloze microfoons.

Een belangrijke fase werd de transmissie in het veel meer storingsvrije UHF-bereik. Korte zendantennes vervingen de typische lange VHF-antennes. Bezorgde acteurs klaagden niet langer dat de lange antennes die langs hun benen hingen door het publiek konden worden aangezien voor spataderen, zoals de Duitse acteur Curd Jürgens ooit beweerde in de rol

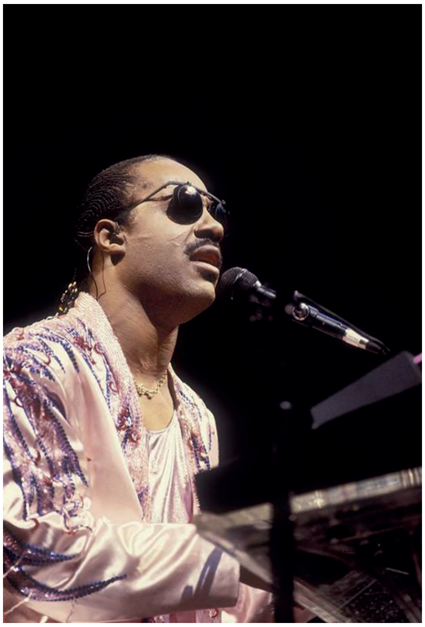

van Hugo von Hofmannsthal's 'Jedermann'.

Sommigen herinneren zich misschien nog de Telebingo op de Nederlandse TV tussen 1979 en 1980. Presentatrice Mies Bouwman gebruikte een draadloze microfoon, de antennedraad reikte tot ongeveer aan heuphoogte

In 1985 besloot Shure om voor de eerste keer sinds de Vagabond 88 terug in de markt van draadloze microfoon systemen te stappen. Ze deden dit in een samenwerking met de firma Telex, onder de productnaam 'The W series' (the wireless series). De VHF-ontvanger was kristal gestuurd met één vaste frequentie, waarvan 15 verschillende varianten beschikbaar waren.

Door het toenemende aantal kanalen dat in gebruik was, werd het monitoren steeds complexer. Daarom ontwikkelden de Sennheiser-ingenieurs in 1987 een op afstand bestuurbaar monitoringssysteem voor de Mikroport ontvanger. Met het Mikroport Computer Display was het nu mogelijk om belangrijke gegevens zoals RF signaalsterkte, AF signaalsterkte, actieve diversity sectie en batterijstatus te controleren zonder voor de ontvanger te staan. Dit was het eerste systeem in zijn soort, en het werd een essentieel instrument voor geluidstechnici. Een jaar later werd met de SER 20 de synthesizetechniek in draadloze RF-transmissie geïntroduceerd. Deze technologie maakte een zeer nauwkeurige generatie van draaggolffrequenties mogelijk en zorgde voor een uitstekende selectiviteit, waardoor een groot aantal Mikroport-frequenties in één televisiekanaal kon worden ondergebracht. De Sennheiser omroepsystemen waren frequentiewendbaar geworden.

Stevie Wonders geluidstechnicus Chrys Lindop kreeg voor een concert in Wembley Stadium in Londen (1980) een idee en zette een aantal zeer eenvoudige units in elkaar om de muziekmix en de communicatie draadloos rechtstreeks naar zijn oren te brengen. De vloermonitors werden van het podium verwijderd, terwijl het In Ear Monitor systeem communicatie mogelijk maakte om zijn veiligheid op het podium te garanderen en toch mobiel te zijn. Het systeem bestond uit een FM-zender, een FM-ontvanger op zakformaat, een Aphex Dominator multibandbegrenzer en een set Sony Walkman-oordopjes. Met een RF-vermogen van 5 watt, werkte het zelfs te goed, waardoor het grootste deel van West-Londen kon afstemmen op de mix.

Het allereerste commercieel verkrijgbare In Ear Monitoring systeem werd in eind jaren 80 ontwikkeld door Garwood Communications onder de merknaam 'Radio Station'.
Het oorspronkelijke systeem bestond uit een stereo-zender van 500 mW die werkte binnen de radiomicrofoonfrequentieband van die tijd - TV kanaal 69 (854 - 862MHz). Men besloot ook dat de ontvanger robuust moest zijn en stijlvol moest zijn als de artiesten ze wilden gebruiken.

1990 In-ear monitoring

De podiumomstandigheden in de vroege jaren 90 bestonden nog uit clusters van monitor wedges, beperkte bewegingsvrijheid en luid lawaai van alle kanten van het podium. Dit veranderde allemaal met de eerste in-ear monitoring systemen die rust, stilte en nauwkeurigheid naar het podium brachten. Microprocessoren maakten hun intrede in zenders en ontvangers, componenten werden steeds kleiner door gebruik van IC's. LCD-displays werden een standaard en het stroomverbruik van componenten op batterijen daalde voortdurend.

Enkele van de eerste grote acts die in-ear monitoring gebruikten waren Rod Stewart en Peter Gabriel, gevolgd door een overvloed aan muzikanten. Het resultaat was ook een beter live-geluid omdat de problemen van akoestische feedback verdwenen, waardoor veel meer podium creativiteit mogelijk werd. Muzikanten konden het hele podium gebruiken en zelfs de zaal in trekken zonder hun monitormix te verliezen of bezorgd te zijn over timing.

Eerder werd al vermeld dat de VHF-gebaseerde microfoonsystemen werden vervangen door UHF-systemen. Dat was ook het geval voor IEM-systemen. Niet alleen wegens de grotere antennes op VHF, maar ook omdat het op een festival al eens kon voorkomen dat de aanwezige veiligheidsdiensten ineens een gitaarsolo uit hun mobilofoons hoorden schallen.

In 1996 ontving Nady samen met CBS, Sennheiser en Vega een gezamenlijke Emmy Award voor "pioneering [the] development of the broadcast wireless microphone".

Drie jaren later, in september 1999, bedwong een team van bergbeklimmers de noordwand van de Eiger. Televisiekijkers konden de beklimming live volgen - en beluisteren - vanuit de veiligheid van hun huiskamer. Om de audiosignalen uit te zenden, gebruikte men standaardproducten met aangepaste antennes van Sennheiser, en kon zo afstanden tot vijf kilometer overbruggen, in tegenstelling tot de normale zakzenderradius van 100 meter.

2000 Reglementering *'The Spectrum Crunch'*

Meerkanaals draadloze systemen werden meer en meer ingezet op professionele muziekproducties. Op 14 juli 2000 werd het RF-kanaalrecord opnieuw gebroken. Voor de Franse nationale feestdag waren 104 microfoonkanalen in de lucht. Een echt huzarenstuk voor die tijd.

Vanaf dan werd het steeds meer een uitdaging om een meerkanaals draadloos systeem op te zetten. Het vrije frequentiespectrum werd begrensd door overheden en er kwamen nieuwe spelers zoals telecommunicatie en later digitale televisie.

De World Radiocommunication Conference (WRC) is onderdeel van de ITU en beslist op wereldniveau over toewijzing van radiofrequentiebanden. Het WRC komt ongeveer elke 3 tot 5 jaar samen om de radiowetgeving te controleren en te wijzigen waar nodig.

In de VS verbood de FCC in 2010 het gebruik van draadloze microfoons die op de 700 MHz-band werkten. Om die frequenties te reserveren voor politie-, brandweer- en nooddiensten en mobiele en breedband spraakdragers, waardoor honderden bestaande modellen verouderd raakten. Ook in andere delen van de wereld – waaronder Europa - kwam het beschikbare radiospectrum langzaam maar zeker onder druk te staan.

Deze beperkingen dwongen de fabrikanten tot innoveren en effenden het pad naar een nieuwe tijdperk binnen de draadloze microfoontechnologie.

2010 – Vandaag Digitaal tijdperk

Als gevolg van digitale televisie en mobiele telefonie wordt het vrije frequentiespectrum steeds beperkter. De eisen op het gebied van frequentiewendbaarheid en frequentieplanning blijven toenemen. Deze toenemende vraag naar draadloos spectrum en de hieruit voortvloeiende congestie houdt de producenten van draadloze apparatuur aanzienlijk onder druk om nieuwe technologieën te ontwikkelen die dezelfde prestatieniveaus behouden onder steeds uitdagender omstandigheden.

Digitale draadloze technologie zal een doorslaggevende rol blijven spelen in de veiligstelling van de toekomst van draadloze microfoons op grote evenementen. Denk maar aan het Eurovisie Songfestival, Olympische Spelen, grote livespektakels waar men gemakkelijk tot 100 en meer RF kanalen kan tellen.

Voor draadloze microfoons is het belangrijkste verschil tussen analoog en digitaal de wijze waarop we de RF-drager

EEN KORTE TIJDLIJN VAN

DE DRAADLOZE MICROFOON

1933 - 1945

Schema's en hobbyist kits voor het maken van een draadloze microfoon die de stem zou doorsturen naar een nabijgelegen radio

1947

Kunstschaatser Reg Moores gebruikt een radiomicrofoon in "Aladdin on Ice"

1951

McClelland Sound ontwikkelt een kleine draadloze microfoon voor scheidsrechters tijdens een honkbalwedstrijd

1953

"Vagabond 88" systeem van audiobedrijf Shure Brothers.

1957

- Mikroport van Sennheiser
- Eerste octrooi voor een draadloze microfoon aangevraagd door Raymond A. Litke en Vega Electronics Corporation " Vega-Mike"

1958

Sony CR-4 draadloze microfoon

1964

Eerste draadloze microfoon in een speelfilm 'My Fair Lady' , een Beyerdynamic Transistophone

1976

Nady Systems introduceert companding

1979

Kate Bush, als eerste artieste met een draadloze headset tijdens haar 'Tour of Life'

1987

18-kanaals draadloos systeem van Beyerdynamic in musical "Cats"

1996

Emmy Award voor Nady samen met CBS, Sennheiser en Vega

2000

RF-kanaalrecord tijdens Franse nationale feestdag met 104 microfoonkanalen in de lucht

moduleren. De meeste analoge draadloze systemen maken gebruik van frequentiemodulatie (FM), en hoewel bewezen is dat dit een erg robuuste en uiterst succesvolle manier is om draadloze audio door te sturen, heeft FM toch een aantal beperkingen. Digitale systemen kunnen bijvoorbeeld werken in veel minder gunstige draaggolf-naar-ruisomgevingen, wat betekent dat we zelfs in slechte RF-omgevingen zuivere audio krijgen.

Spectrale efficiëntie en audiotransparantie zijn de belangrijkste voordelen van digitale draadloze systemen, maar dat is nog niet alles. Digitale draadloze operatoren mogen ook een langere levensduur van de batterij verwachten, alsook een grotere privacy door encryptie — perfect voor informatiegevoelige evenementen zoals bedrijfsvergaderingen.

Sennheiser digitaal draadloos systeem

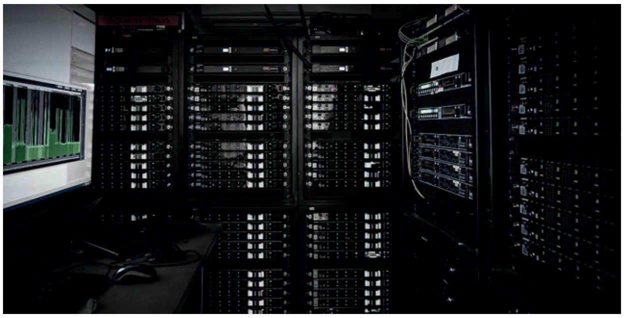

Shure digitaal draadloos systeem

Het tempo van innovatie is vandaag groter dan ooit. Fabrikanten bieden nu digitale systemen aan zonder data compressie (Sennheiser Digital 9000) of hybride systemen met een bijkomende digitale verbinding die het mogelijk maakt de zender op afstand te bedienen. (Shure Axient Digital en Sony DWX). Verschillende pro audio fabrikanten zoals AKG, Audio-Technica, Wisycom of Lectrosonics hebben nu draadloze systemen binnen hun portfolio.

Ondertussen is duidelijk dat het spectrum een kostbaar goed is. Om het bestaan van draadloze verbindingen voor entertainmentdoeleinden te kunnen garanderen, worden de belangen ervan beschermd door verschillende instanties zoals oa. PMSE in België en Nederland met leden met rollen binnen de professionele broadcast & entertainment-industrie. Want laat ons eerlijk zijn, het lijkt ondenkbaar dat straks acteurs, presentatoren, artiesten en technici weer aan een draadje moeten hangen. ■

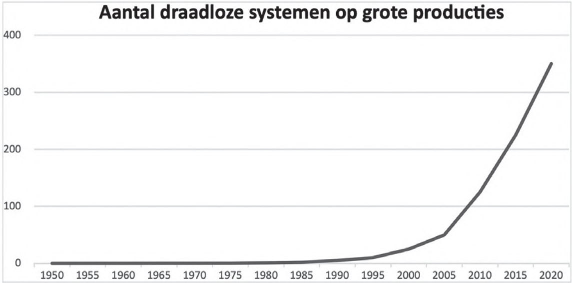

Aantal draadloze systemen op grote producties

Waar draadloze systemen in hun beginjaren nog een exclusief product waren, hebben we mogen zien dat de technologie zich dieper en dieper in onze sector is beginnen nestelen. Eerst had alleen de lead zanger(es) een draadloze microfoon, toen de backings, toen de band en ondertussen draaien vele theaters volledig op draadloze systemen. ■

Bronnen:
https://www.shure.com/nl-BE/over-shure/geschiedenis
https://www.shure.com/nl-BE/optreden-productie/louder/future-is-digital
https://en-us.sennheiser.com/newsroom/our-history-296698
https://nl-be.sennheiser.com/about-sennheiser-at-a-glance-animated-history
https://en.wikipedia.org/wiki/Wireless_microphone
Sennheiser 50 Years of Wireless Microphones
https://hub.fullsail.edu/articles/the-evolution-of-the-wireless-microphone
http://www.stepp.be/
http://pmse.nl/

WELK HUIS BOUWEN WE OP DE FUNDAMENTEN?

Bert Moerman

Terugkijken op 40 jaar BASTT en STEPP kan niet zonder blik op de toekomst. Er is, zoals je eerder kon lezen in dit magazine, in 40 jaar niet aflatend en met vereende krachten gewerkt aan goede fundamenten voor de brede culturele sector. Elke productie blijft uiteindelijk een continu opbouwen en afbreken. En mogelijk maken wat in de regel niet kan. Dat doe je ook enkel op stevige fundering. De eeuwige criticus zal altijd de vraag stellen: "Wat brengt mij dat op, zo'n lidmaatschap?" Die vraag is ook na 40 jaar enkel genuanceerd te beantwoorden. De taak van een organisatie als STEPP is om de fundering en de wapening in de fundering zodoende te voorzien dat elke ontwerpende, productionele of technische kracht elke dag kan doen waar hij/zij goed in is: met een creatieve insteek het publiek een fijne tijd bezorgen.

Het leggen van die fundamenten is na 40 jaar niet af, en zal ook nooit af zijn. Daarvoor zijn de randfactoren te breed, de niches en vakdomeinen te talrijk en de technische uitdaging en vooruitgang te snel. Het is uiteindelijk altijd maar higher, better, faster, stronger. Wat vroeger een dag werk betekende, gebeurt vandaag met de spreekwoordelijke druk op de knop. De technische mogelijkheden zijn eindeloos, de vraag is alleen hoe je als ontwerpende, productionele of technische kracht door het bos de bomen blijft zien en je niet in het moeras - of drijfzand voor de liefhebbers - terechtkomt. Dat is uiteindelijk de inzet van een organisatie als STEPP: orde scheppen in de chaos. Ook morgen en zeker post-corona.

Als katalysator zet corona alles op scherp, maar uiteindelijk is bv. het CERM voor velen van ons gewoon een onderdeel van degelijk organiseren. De risico-analyse om te komen tot het punt dat iets wat per definitie niet mogelijk is, toch kan. "Niet gaan, dat gaat niet", is niet zomaar het credo van iedereen van ons voor wie om 20u het doek open moet.

De eerste grote inhoudelijke insteek voor de toekomst is dat de werking nog meer thematisch zal worden uitgebouwd. De formule van de inspiratiedagen biedt het antwoord op de vraag naar zeer concreet en zeer gericht. Of en hoe hybride vormen van ontmoeting en informatie een extra stimulans kunnen zijn, valt te ontdekken, maar het eerste experiment met de virtuele contactdag erfgoed was alvast een eerste goede aanzet.

Verder blijft STEPP uiteraard sterk inzetten op 'competentiemanagement' - waar in het verleden de fond is gelegd voor alle opleidingstrajecten podiumtechniek die er vandaag zijn - en 'vertegenwoordiging'. Dit is een rode draad in bv. het opzetten van opleidingstrajecten of de correcte inschaling van de beroepsprofielen.
Dat 'samenwerking' - noch zo'n principe dat in ons DNA zit en strikt noodzakelijk is om elke productie tot een goed einde te brengen - ook één van de speerpunten is, zal ook niemand verbazen. STEPP zal in een kluwen van steunpunten, ledenorganisatie, paritaire comités, wetten en decreten, tewerkstellingsvormen, ... steeds blijven proberen de blik breed te houden. Zodoende de hele brede culturele sector te blijven ondersteunen door banden te smeden met vele collega-steunpunten en ledenorganisaties. Samen sterk - l'union fait la force.

Zeer concreet zal dat dan bv. gaan over het blijven wegen op voldoende draadloze bandbreedte binnen de pmse-werkgroep, werkgroepen rond geluidsnormen of subsidietrajecten voor trekkenwanden en hijsinstallaties. Ook de belangen van de 'mensen op de podiumvloer' blijven verdedigen in eender welke discussie zoals de werkgroep 'Working in the Arts' van de FOD WASO rond het artiestenstatuut of het arbeidsstatuut tout-court of rond veilige werkomstandigheden. Maar evengoed het zeer kritisch aan tafel zitten in de Sectorale Adviesraad Voor Cultuur, Jeugd en Media staat hoog op de agenda.

Maar zoals ook eigen is aan het werk op de podiumvloer, zal dat veelal blijven gebeuren in de coulissen en zonder het applaus zoals de artiest het krijgt. Op het einde van de rit zal de vaststelling van eenieder die aan de kar helpt trekken en duwen alleen maar zijn: ik heb een steen verlegd, in een rivier op aarde ... Maar wel tot algehele voldoening, en met de spreekwoordelijke sigaar: I love it when a plan comes together.

Tot op de afspraak !

Bert Moerman
Ondervoorzitter STEPP
Hoofdtechnicus Cultuurcentrum Knokke-Heist

PRODUCTNIEUWS

AMPTEC

Amptec is verhuisd! Vanaf maandag 7 juni kan je hen vinden op het nieuwe adres: Bremakker 45, 3740 Bilzen. Het is maar één afslag (31) verder op de E313.

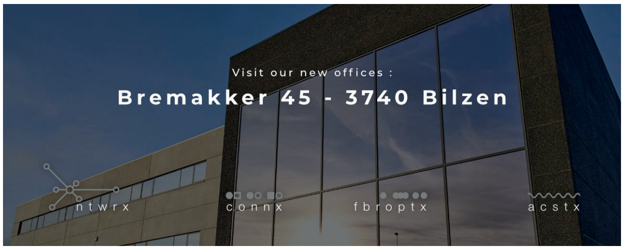

Chauvet

CHAUVET heeft met de Ovation Rêve E-3 een nieuwe armatuur van de volgende generatie die zowel kan dienen als kleur of als wit licht.
De Ovation Rêve E-3 doet dit zonder aan performantie of helderheid in te boeten. Ze kan wit licht maken met een 95+ CRI en een hoge TM-30 RF. Met een helderheid gelijkwaardig aan een 750-1000W incandescent fixture.

Showtex

Ontdek hoe museumtextiel de akoestiek van je ruimte kan verbeteren, hoe je je ruimte verduistert of grote hallen subtiel verdeelt in kleinere exporuimtes. Laat je inspireren door de talloze projecten die je voorgingen en creatief uitpakten met geprint textiel, projectieschermen, special effect materialen, noem maar op. Veel leesplezier!
Download de gids op www.showtex.com.

AGENDA

11 12 13 10 21

STEPP basiscursus LICHTTECHNIEK en -ONTWERP (Concertgebouw, Brugge)

Aan de hand van een reëel praktijkvoorbeeld verkennen we het proces van een lichtontwerp. We beginnen bij het begin, met de eigenschappen van licht, lichtbronnen en armaturen, altijd met de artistieke toepassingen in het achterhoofd. De theorie wordt ook steeds meteen aan de praktijk gelinkt. Enkele lichtontwerpen worden besproken en tot in detail geanalyseerd. Aan de hand van foto's van het resultaat en van de focus van individuele spots tonen we hoe deze werden gecreëerd.
Vervolgens krijgen we een decorplan en de 'wensen van een regisseur' en werken we samen aan het lichtontwerp voor een fictieve voorstelling. We bespreken elkaars voorstellen en werken een definitief plan uit. Dit plan wordt vervolgens in de praktijk uit gevoerd, geïnstalleerd, bekabeld en gericht. Hierbij besteden we ook aandacht aan werkmethodes en handige tips en tricks voor veilig werken en het efficiënt gebruik van armaturen. We gebruiken deze setup om lichtstanden te maken. Zo kunnen we ook stilstaan bij lichtsturing in het algemeen, de basics van het DMX- signaal en netwerkprotocollen maar ook bij technische en artistieke programmeertrucs.
Deze cursus start bij de absolute basis van licht en belichting. Daarna graven we ook dieper, zodat de cursus geschikt is voor beginners maar ook voor mensen die al iets langer met belichting bezig zijn en hun kennis willen opfrissen en verdiepen.
DOCENT: Glen D'haenens is al een hele tijd actief als lichtontwerper voor uiteenlopende producties in binnen- en buitenland. Hij begon zijn carrière bij de Vlaamse Opera en is hier al jaren diensthoofd licht, geluid, video en special-effects.
DATA: van dinsdag tot donderdag: 11, 12 en 13 oktober 2021 - 10.00u – 17.00u
LOCATIE: Concertgebouw Brugge
PRIJS: €150 voor leden STEPP en OPENDOEK, € 210 voor niet-leden

20/10/2021: Inspiratiedag TEXTIEL ALS DECOR (Showtex, Zwijndrecht) NIEUWE DATUM!

20 10 21

Inspiratiedag TEXTIEL ALS DECOR (Showtex, Zwijndrecht) NIEUWE DATUM!

Voor de eerste inspiratiedag van 2021 zijn we te gast bij Showtex. Na kennis te maken met de basics van de stoffen gaan we over tot het gebruik op podium. Hoe ga je te werk als je textiel wil inzetten? Waar moet je rekening mee houden en hoe deden anderen het al? In de namiddag gaan we dieper in op videomapping. Kan je reeds aan videomapping doen met een klein budget of is dat enkel voor de grote gezelschappen weggelegd?
We sluiten de dag af met een rondleiding door het Showtex gebouw en kunnen nog even genieten van een kleine demo.

LOCATIE: kantoren Showtex, Zwijndrecht
PRIJS: 30 euro incl. broodjeslunch
DATUM: 20/10/2021 van 9u30 tot 16u30

15/06/2022: STEPP contactdag Podiumtechnisch erfgoed (Stadschouwburg, Brugge) NIEUWE DATUM

Hoe een toekomst geven aan podiumtechnisch erfgoed? Een ontmoetingsmoment voor technici, beheerders en liefhebbers.

Seizoen 19-20 vierde de Brugse Stadsschouwburg zijn 150 jarig bestaan en STEPP mocht meevieren, helaas strooide de coronacrisis roet in het eten! Ondertussen vonden we een nieuwe datum en worden we op 15 juni 2021 verwacht in Brugge met een programma rond theatertechnisch erfgoed. Niet voor mij denk je? Verkeerd gedacht! Erfgoed is geen ver van je bed show en hoeft niet alleen maar last te bezorgen. Denk hier maar eens over na...
Een programma vol enthousiastelingen nemen je graag mee in hun wereld. Is hetgeen oude rommel lijkt en al jaren in de weg staat wel echt oude rommel? Of hologramprojectie, hypermodern denk je? Misschien bestond het 100 jaar geleden ook al. Mogen die spots op zolder nog gebruikt worden? En klonk een oude micro nu echt beter dan een nieuwe? Iemand die weet wat de Vietnamoorlog te maken heeft met de draadloze microfoon? Hoe kunnen we ons oude spullen vol nostalgie gaan bewaren voor de generaties na ons? ...
Dit en nog veel meer mysteries worden van hun stof ontdaan op 15 juni.
Met lezingen van: Johan Penson, Showtex, Marco C. van der Hoeven, Chris Van Goethem, Nathalie Ferket, …
Met de steun van: Stad Brugge, 150 jaar Stadsschouwburg Brugge, Cemper, Faro en Packed.

LOCATIE: Brugge - Stadsschouwburg
PRIJS: 65 euro STEPP leden, 100 euro niet leden. Inclusief broodjeslunch.
DATUM: 15/06/2022 van 9u tot 17u.

Meer activiteiten vind je op www.stepp.be

BEDRIJFSPARTNERS

Amptec

De maatstaf voor kwalitatieve professionele audio installaties, met grote focus op service en support.

Duifhuisweg 11
Industriezone 'Het Dorpsveld'
B-3590 Diepenbeek
Tel.: +32 11 28 14 58
sales@amptec.be
www.amptec.be

Beglec NV

Uw eerste keuze. Klank en licht op maat van uw project, inclusief de welgekende service, toewijding en expertise.

't Hofveld 2C
1702 Groot-Bijgaarden
Tel: +32 2 481 70 70
Mail: info@beglec.com

CHAUVET Professional

CHAUVET Professional ontwerpt, fabriceert en verdeelt innovatieve LED lichtarmaturen voor de evenementensector.

Stockstraat 18
9770 Kruishoutem
Tel: +32 9 388 93 97
Besales@chauvetlighting.eu
chauvetprofessional.eu

PBTA

Adviseur voor theater, concertzaal en poppodium: akoestiek, licht, geluid, stoelen, tribunes, hef- en hijsinstallaties, kortom voor alles wat van een gebouw een cultuurhuis maakt.

Runmolen 3
5404 KP Uden, Nederland
Tel.: +31 413 26 43 44
info@pbta.nl
www.pbta.nl

Sennheiser

We geven de toekomst van de audio-industrie vorm, op basis van onze geschiedenis, onze innovatie cultuur en onze passie voor uitmuntendheid.

BDC – Esplanade 1 – Box 41
1020 Brussel
Tel.: +32 2 466 44 10
bnl-customerservice@sennheiser.com
nl-be.sennheiser.com

Showtex

Innovatieve brandwerende stoffen, gordijnrails en bewegingssystemen voor theaters en evenementen.

Oude Gentweg 100
2070 Burcht
Tel.: +32 3 236 84 40
hello@showtex.com
www.showtex.com

BEDRIJFSLEDEN

Icarus Flightcases & decorfacitities
Ondernemersstraat 6
2500 Lier
Tel.: +32 3 491 97 89
Mail: info@icarus.biz
Website: www.icaruscad.be

M-PRO BeNeLux Bvba
Bedrijvenstraat 4501 – 4503
3800 Sint-Truiden
Tel.: +32 11 68 42 97
mail: info@m-pro.be
Website: www.m-pro.be

Seekurico Bvba
Rode Kruisstraat 49
3540 Herk-de-Stad
Tel.: +32 474 37 94 63
Mail: winand@seekurico.be
Website: www.seekurico.be

Shure Distribution Benelux
Jan Emiel Mommaertslaan 20A
1831 Diegem
Tel.: +32 2 704 91 50
mail: info@shure.be
website: www.shure.be

SPINN bvba
Dahliastraat 38
1850 Grimbergen
Tel.: +32 486 92 66 03
Mail: info@spinn.be
Website: www.spinn.be

Theateradvies
Herengracht 160
1016 BN Amsterdam, Nederland
Tel.: +31 20 627 22 48
Mail: info@theateradvies.nl
Website: www.theateradvies.nl

XLR Pro
Pierre Strauwenstraat 24
1020 Brussel
Tel.: +32 2 520 08 27
Mail: info@xlrpro.eu
Website: www.xlrpro.eu

GROEPSLEDEN

30CC - Leuven

Cc 't Getouw - Mol

Cc 't Schaliken - Herentals

Cc Casino - Houthalen-Helchteren

Cc de Factorij - Zaventem

Cc De Plomblom - Ninove

Cc de Schakel - Waregem

Cc De Steiger - Boom

Cc de Steiger - Menen

Cc De Werf - Aalst

Cc het Perron - Ieper

Cc Jan Tervaert - Hamme

Cc Muze - Heusden Zolder

Cc Nova - Wetteren

Cc SCHARPOORD - Knokke-Heist

Cc Ter Dilft - Bornem

Cc Westland - Dilbeek

Cc Zwaneberg - Heist op den Berg

Cinema Plaza - Duffel

Concertgebouw - Brugge

Cultuurcentrum Brugge

Cultuurcentrum Hasselt

Cultuurcentrum Mortsel

Cultuurcentrum Sint Niklaas

De Singel vzw - Antwerpen

De Velinckx - Tongeren

De Warande - Turnhout

Destelheide vzw - Dworp

Faro

GC De Bunder - Moorslede

KAAP vzw Brugge, Oostende

Koninklijke Muntschouwburg - Brussel

Minard vzw - Gent

Muziekcentrum de Bijloke - Gent

Noordstarfonds vzw - Gent

Oc De Kleine Beer - Beernem

Opera Ballet Vlaanderen - Antwerpen

Stadsbestuur Blankenberge

STUK kunstencentrum vzw - Leuven

Toneelhuis Antwerpen

Vzw De Rand - Wemmel

Vzw Lokaal cultuurbeleid district Merksem

COLOFON

CONTACT
STEPP vzw
Sainctelettesquare 17
1000 Brussel
T: +32 2 203 92 06
E: info@stepp.be
W: www.stepp.be

MISSIE
STEPP vzw is het steunpunt voor de productionele, ontwerpende en technische krachten van de brede culturele sector. De organisatie is het aanspreekpunt voor actuele ontwikkelingen op het vlak van techniek, scenografie, architectuur, veiligheid en opleidingen in de culturele sector en haar zeer diverse subsectoren. STEPP vzw bundelt de krachten van de gehele sector om een constante uitwisseling van expertise teweeg te brengen. De organisatie is gesprekspartner in diverse comités, en organiseert op regelmatige tijdstippen studiedagen, symposia, netwerkmomenten en opleidingen.
STEPP vzw is lid van OISTAT en benadrukt daarmee het internationale kader van de hedendaagse culturele sector.

ACTIVITEITEN
STEPP vzw organiseert regelmatig bijeenkomsten in de vorm van symposia, informele meetings en workshops. Daarnaast bieden zij een uitgebreid cursusprogramma aan. Verdere informatie en een overzicht van de activiteitenkalender vindt u op onze website www.stepp.be.

TARIEVEN
STEPP leden krijgen alle 3 maanden het STEPP magazine gratis in hun bus. Daarbovenop krijgen onze leden korting bij alle STEPP activiteiten, en bij een aantal partnerorganisaties.
Lidmaatschap (1 jaar): 48,00 EUR
Bedrijfslidmaatschap (1 jaar): 480 EUR
Groepslidmaatschap (1 jaar):
130 EUR / 260 EUR / 480 EUR
Student (1 jaar): 24,00 EUR
STEPP magazine (1 jaar): 40,00 EUR

Meer informatie op onze website www.stepp.be

DUURZAAMHEID
STEPP vzw zet zich in voor een duurzame cultuursector. Dit uit zich in al onze activiteiten en opleidingen.
STEPP is daarnaast ook partner in een aantal duurzaamheidsinitiatieven van partnerorganisaties.
STEPP vzw wil zo een motor zijn voor een duurzame cultuursector.

STEPP magazine #40

Bijdragen: Lies De Backere, Jan Decalf, Paulien Derwort, Maaike Westinga, Bert Moerman, Werkgroep pmse.be
Eindredactie: Jan Decalf
Corrector: Bert Moerman
Vormgeving: Jo Klaps, brusselslof.be
Foto's portfolio: zie portfolio
Druk: Drukkerij Paesen

STEPP magazine wordt gedrukt op 100% FSC gecertificeerd papier.
Eenheidsprijs: 15,00 EUR. Alle vorige nummers zijn beschikbaar op bestelling via www.stepp.be

BIJDRAGEN
Indien je zelf tekst of foto's wil bijdragen voor een volgend nummer, kan je contact opnemen met de redactie: info@stepp.be. De verschijningsdata van het STEPP magazine zijn 15/3, 15/6, 15/9 en 15/12.

ADVERTEERDERS
Amptec, Beglec , Chauvet, PBTA, Sennheiser, Showtex

Voor informatie over advertentiemogelijkheden mag u ons contacteren op sponsoring@stepp.be

Jaargang 10
Nr. 40 –juni 2021
STEPP Magazine is een uitgave van STEPP vzw.
Verantwoordelijke uitgever: Frankie Goethals.

Ontdek het volledig magazine archief nu ook digitaal: https://issuu.com/steppvzw

cc BY NC SA

Deze uitgave wordt ter beschikking gesteld overeenkomstig de bepalingen van de Creative Commons Public License, Naamsvermelding – Niet Commercieel - GelijkDelen België 3.0, http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/deed.nl

Evolution Wireless Digital

Evolving With You.

Evolution Wireless Digital raises the bar by providing the highest dynamic range of any wireless system currently on the market, utilizing advanced features that simplify your setup and guarantee the most reliable connection. Maximize efficiency by taking full control with the Sennheiser Smart Assist app and automatically coordinate frequencies with ease. Increased bandwidth and the lowest latency make it the most powerful tool for those who put quality and performance above all else.

www.sennheiser.com/EW-D

SENNHEISER

RTS Intercom Systems

RTS Intercom Systems, onderdeel van de Duitse Bosch-groep, brengt met **RTS Digital Partyline** een nieuwe generatie netwerk-gebaseerde intercoms.

Voor theaters van de 21e eeuw én compatibel met analoge systemen.

Een schaalbare partyline, via een redundant digitaal audionetwerk, met PoE digitale beltpacks. Inclusief geavanceerde 'broadcast'-functies, nu iedereen 'streamt'.

ROAMEO wireless intercom biedt een professionele, gebruiksvriendelijke en toekomstgerichte oplossing op basis van DECT-technologie.

Ononderbroken audio over grote oppervlaktes, naadloze integratie met de nieuwe generatie RTS Digital Partyline en configuratie via bijhorende besturingssoftware staan garant voor maximale flexibiliteit.

RTS Intercom Systems

AMPTEC LIVE

Bremakker 45 - 3740 Bilzen - België
www.amptec.be - sales@amptec.be
+32 (0) 11 28 14 58